

ILANDSBYLVIV

TIDSSKRIFT FOR
ANTROPOSOFISK
OMSORG I NORGE
NR 24 · HØSTEN 2010

Landsbyliv er et forum for mennesker som lever, arbeider og er engasjert i antroposofisk omsorgsarbeid i Norge. Tidsskriftet vil være "et vindu i verden". Det skal berike miljø, kommunikasjon og livskvalitet. Bladet kommer ut fire ganger i året.

Redaksjonsgruppen består av:

Dag Balavoine (ansv. red.), Jan Bang, Borgny Berglund og Svein Berglund.

Det Norske Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi består av selvstendige virksomheter som arbeider for og med barn, ungdommer og voksne mennesker med spesielle behov. Til grunn for forbundets arbeid ligger det antroposofiske menneskesyn, slik det er utformet av Rudolf Steiner.

Medlemmer:

- Helgeseter, Bergen
- Rostadheimen, Bergen
- Verdandi Stiftelse, Bergen
- Granly, Toten
- Grobunn, Hedemarken
- Helsepedagogisk Steinerskole i Oslo
- Helseped. Steinerskole på Skjold, Bergen
- Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken
- Camphill Landsbystiftelsen i Norge

Camphill Landsbystiftelsens formål er å understøtte sosiale samarbeids- og livsformer utgått fra Rudolf Steiners tredelte samfunnsbilde, slik disse er forsøkt virkeliggjort i andre Camphillsteder grunnlagt av legen Karl König, og der den sosiale grunnlov forsøkes gjennomført.

Landsbyer:

- Vidaråsen Landsby, Vestfold
- Jøssåsen Landsby, Sør-Trøndelag
- Vellersund Gård og FRAMskolen, Sør-Trøndelag
- Hogganvik Landsby, Rogaland
- Solborg, Buskerud
- Camphill Rotvoll, Trondheim

De holdninger og synspunkter som er trykket i artikler i Landsbyliv er uttrykk for forfatternes egne tanker og holdninger og ikke nødvendigvis redaksjonens synspunkter.

Frist for innlegg til neste utgave: 12. november 2010

Vennligst send innlegg til redaksjonen:

E-post: landsbyliv@camphill.no

Org. Nr. 954 475 492
Bankkonto nr. 1254 05 18562
ISSN 1504-0720

Alle utgaver av Landsbyliv ligger på www.camphill.no

Abonnement kr. 350,-

Løssalg kr. 100,-

Distribusjonsadresse:

Landsbyliv, Solborgveien 21, 3520 Jevnaker

FORSIDEN: Fra Helgeseter. Stig Rune Osdal og Konrad Poetschke hilser på grisene. Foto: Borgny Berglund.

Leder

Nå mens vi sitter og skriver disse linjene driver det et kaldt høstdrag gjennom været, og her og der titter høstfargene frem i skogkanten. Sommeren glir sakte fra oss. Vi håper dere har hatt en god og fruktbar sommer, og er beredt på den mørke årstiden som gir oss anledningen til å gå litt dypere i oss selv.

Landsbyliv fortsetter på sin gang mot å bli tidsskriftet for antroposofisk omsorg i Norge. Det er i tråd med den synliggjøringen av arbeidet vårt som vi ser for tiden. Vi har i denne utgaven en reportasje fra Rostadheimen i nærheten av Bergen, beretninger om utviklingen av arbeidet i utlandet, og viktig nyheter, både om en ny bok om faget og om utviklingen av den antroposofibaserte bachelor utdannelsen i sosialpedagogikk. I senere utgaver vil vi ha innlegg fra Grobunn, Granly, Helgeseter og de helsepedagogiske skolene. Det er viktig at vi legger vekt og oppmerksomhet på de helsepedagogiske stedene og det fine arbeidet de gjør.

I denne utgaven kan dere også lese om utstillingen "Uhørte stemmer og glemte steder - fortellinger fra utviklingshemmedes historie". Den skal flytte seg rundt i landet, og mange vil få anledning til å se den. I tillegg er det mulig å ta kontakt for å invitere utstillingen til andre steder, og Grete Eilertsen, som har skrevet det fine innlegget, oppfordrer så mange som mulig til å ta kontakt!

Som vi nevnte i forrige utgave feirer Camphill bevegelsen sitt 70-års jubileum i år. Dette markeres på flere måter, blant annet med en utgivelse av en bok om Camphill, dens historie og utvikling, med bilder og reportasje fra steder over hele verden. Boken er skrevet på engelsk. Den er en oppdatering av den kjente boken "Candle on the Hill" som ble utgitt for 20 år siden for å markere Camphills 50 års jubileum.

I tråd med bevisstheten om årenes gang, fokuserer vi i denne utgaven på eldre omsorg og seniorpolitikk. Camphill Landsbystiftelsen tok dette opp som tema på Representantskapsmøte sitt i sommer på Jøssåsen og det ble også behandlet på Norsk Forbund for Helsepedagogikk's Fagdager noen uker tidligere. Vi har i denne utgaven innlegg fra begge møter.

Fokus-tema i neste utgaven av Landsbyliv, Julen 2010, blir teater, og vi oppfordrer alle som er opptatt av dette til å skrive til oss om deres opplevelser.

"Peer For Alle – 2011", er i gang med å organiseres og vi følger med i utviklingen. Dette blir den andre Allkunstverkfestivalen i Norge, den første var sommeren 2009 og fikk god dekning her i Landsbyliv nummer 21, julen 2009. Dere kan lese om samarbeidet mellom Nordisk Forbund for Helsepedagogikk og Dissimilis i denne utgaven og den første reklame for 2011-festivalen trykker vi også her.

Dere vil kanskje legge merke til at vi har lite på Kalenderen i denne utgaven. Vi vet at det skjer mye på våre forskjellige steder, feiringer, åpne dager, og festivaler. Det er også mange møter som blir arrangert og det er viktig at de ikke faller på dager hvor andre organiserer konkurrerende stevner. Vi ber alle stedene å skrive til oss så vi kan holde kalenderen oppdatert. Vi tar også gjerne imot dikt fra de som føler seg inspirert til å føre penn på papir og bilder av kunst produsert på stedene.

Vi ønsker alle lesere en god høst.

Red.

Innhold

NYHETER

NYTT FRA STEDENE	S 4
MØTEPLASSEN	S 15
GLIMT FRA VERDEN	S 18

KRONIKKER

BANKKORT FOR ALLE?	S 23
CAMPBILLBEVEGELSEN	S 23
MÅNEKNUTER	S 25
FOKUS: SENIORPOLITIKK	

FASTE SPALTER

SKOLERINGSVEIEN	S 34
LANDBRUKSLIV	S 35
BRODER DYR	S 37
BOKANMELDELSER	S 38
OM CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSEN	S 40
OM NORSK FORBUND FOR HELSEPEDAGOGISK OG SOSIALTERAPI	S 41
OPPLYSNINGER OM VÅRE STEDER	S 42
ANNONSER	S 44
HELSEPEDAGOGISK NORGESKALENDER	S 48

Samarbeid på kjøkkenet, Helgeseter. Foto: Borgny Berglund

Den Sosiale Grunnlov

Et samarbeidende menneskesamfunns velferd er større jo mindre den enkelte stiller krav om selv å få utbytte av sine ytelser.

Velferden øker jo mer den enkelte avgir til sine medarbeidere og jo mer hans egne behov tilfredstilles av de andres ytelser.

Alt som innenfor et menneskesamfunn motvirker denne lov, må i lengden på den ene eller annen måte avle ulykke og nød.

Rudolf Steiner

St Mikael, malt av Tore Janicki etter et ikon
Foto: Hannes Weigert

Mikkelsmess

Livet i landsbyfelleskapene markeres av regelmessige høytider og årstidsfeiringer. Livet får da tidsrytmer, og rytme er et grunnleggende trekk ved alt som er i live. Vi setter oss inn i tidsprosessen, vi blir oss bevisst hvor vi står i tidens gang og utviklingen av mennesket går i oppfyllelse; vi, som enkeltindivider blir en del av historien.

I Karl Königs Mikkelsmess spill, som først ble fremført i 1942, står vi på terskelen til den åndelige verden, fortidens mysterier ligger bak oss, vi vil fremover inn i evolusjonen. Dette er et eventyr for vår tid, hvor vi også står på terskelen til en ny bevissthet, nye samfunnsformer, et nytt forhold til naturen.

Utviklingen tvinger oss til å forlange at vokteren åpner porten. Politikk i form av prinsen og makt i form av ridderen hjelper ikke lenger. I dag er det bare det beskjedne menneske i sin ydmykhet som kan vise oss veien. Det er de svakeste som har de største krefter.

Jan Bang

Gerrit tar en pust i bakken. Foto: Nils Langeland

Gerrit Overweg ble 60 år i år!

Spør Gerrit!

Det var et standardsvar på ukklarheter engang da Gerrit bodde på Vallersund.

Selvfølgelig hadde ikke Gerrit svar på alt, men det følte slik. Ikke slik ment at han briljerte med sine svar, nei slett ikke, men han var alltid beredt til å forsøke å finne svar på de mest ufattelige spørsmål. Han har evnen til å utføre det som vi andre kunne oppleve som umulig.

Det var fint å bo og arbeide sammen med Gerrit. Han var litt som en storebror for oss alle.

Maria Bjune 50 år

Landsbyliv gratulerer Maria Bjune, daglig leder på Granly og leder av Camphill Landsbystiftelses Hovedstyre, med sin 50 års feiring i sommer. Vi setter stor pris på hennes innsats for både Landsbystiftelsen og det sosialterapeutiske arbeidet i Norge.

Maria Bjune
Foto: Borgny Berglund

Red.

Nå er han flyttet til Camphill Rotvoll. Gerrits engasjement og bekymring for Camphill-bevegelsen i Norge er like sterk som den var den gang han kom slentrende til Vidaråsen fra Holland for 35 år siden.

Neste år er det snart 29 år siden Gerrit startet landsby for mennesker med rusavhengighet på Vallersund Gård. Han kan fortelle at han gråt mye av fortvilelse den første tiden. Men i dag står hans omsorg og gründerarbeid som et strålende grunnlag for det som i dag er Vallersund Gård.

Gerrit har en evne til å leve med spørsmål på en måte som jeg skatter så høyt. Spørsmål er for han en anledning til å forstå mer av verden. Det kan ta tid å forstå, det kan være vanskelig, ja, smertefullt, men stadig er spørsmålet en kraft som ikke skal avkreve ferdige svar, men skal åpne nye dører til det av verden som ligger i mørket og som higer etter lys. Det fineste i dette er at Gerrits søken er inkluderende og lysspredende for oss andre som for lov å være med på "ferden" mot et større lys.

Takk, Gerrit for den aldri uttømmende samtalen!

Bror Dag

Anders Bager feirer 60!

Tekst av SIMONE WANTZ

Det er ingen som har fulgt med på Vidaråsen som Anders. Han ble født på nedre Bakke en god del år før Vidaråsen ble til.

Han var ungdom da Vidaråsen begynte, og hele livet har han bodd i nærheten og fulgt med i hva som skjer på Vidaråsen. Ja noen ganger dukker han opp til en dansekveld og Anders, han kan danse! Han er til stor hjelp med snømåking, han hugger juletrær for alle hus på Vidaråsen og reparerer veier og stier om sommeren. Selv jobber han i skogen og hugger ved. Det gjør inntrykk å se Anders bygge opp sin vedstabel – pent og nøyaktig. Også drar han en liten tur til Andebu – på traktoren.

Anders husker godt. Han kan fortelle historier om hendelser i alle år, han husker mennesker som har vært innom Vidaråsen for kortere eller lengre perioder. Det er godt for Vidaråsen å ha Anders Bager som nabo.

HURRA for deg Anders! Hjertelig lykke til med bursdagen og alt godt videre!

Anders Bager feirer 60 år den 23. september.

Anders Bager. Foto: Will Browne

Helena Lemcke (t.h.). Arkivfoto

Helena Lemcke

Jeg har vært flere år på Grobunn. Det har vært fint å være her. Jeg har gjort masse her: pakking av ved og poteter, arbeidet i urte hagen og i butikken. Jeg har laget urtesalt og yoghurt.

Jeg var med på svømming og jente-kveld, disko og eurytmi, og norsk med Berit. Jeg har vært i Latvia og på Bornholm.

Jeg kommer til å savne alle på Grobunn. Jeg skal til Selbu til høsten, hvor jeg har fått plass på Peder Morset Folkehøgskule.

Nyfødt!

Anja og Reinhard med Madita
Foto: Jan Bang

Tekst av HANNE KVELI

Et under har skjedd her på Solborg. Den 28. juli ble Anja Franke og Reinhard Junghans foreldre til ei søt liten jente som heter Madita Kristine Rosemarie Junghans. Jonathan er blitt stolt storebror og Fiona og Sunniva er stolte søstre.

Redaksjonen gratulerer!

Konsert på Solborg

Tekst av HANNE KVELI
Foto JAN BANG

Den 6. juni var det konsert på Solborg i Olavsalen. Der kom Bård Watn fra Molde som nå bor i Oslo og spilte gitar og sang. Han hadde med seg egen mixbord som ga ham muligheten til å sette opp sine egne rytmer som han flettet sammen til musikk og sang. Det var utrolig morsomt, alle stedene i Norge burte invitere ham til konsert!

Bård spiller og synger egne sanger

Engelsk gruppe på Solborg

Tekst av HANNE KVELI og
NILS ERIK BONDESON

I sommer kom det en gruppe fra England som hjalp til i skogen, gartneriet og på gården. De var en god hjelp og når det var pause tok de seg en røyk eller spilte volleyball.

Lederen het Steve Craddock som bor i Bradford nær Leeds, men som er opprinnelig fra Wirral, ikke langt fra Liverpool. Dette er hans første besøk i Norge. Han hadde god utbytte av arbeidet og likte seg godt på Solborg og håper han kan komme tilbake.

Besøk på Solborg av en engelsk gruppe. Foto Jan Bang

Butikkarbeid

Tekst av NILS ERIK BONDESON

Jeg har arbeidet i butikkene på Solborg, Vidaråsen og Rotvoll. Min første økt var på Vidaråsen. Det var forskjellige medarbeidere i butikken der, Colin Haldane fra Skottland, og Olav Lampson som senere flyttet til Kanada, og mange flere.

Opgavene mine var å telle penger, ta imot og sette inn Helios varer,

Butikken på Solborg. Foto: Borgny Berglund

Nils Erik i Jevnakerbutikken. Foto: Jan Bang

være imøtekommende mot kunder, vaske gulv, rydde og pusse vinduer. De samme oppgavene hadde jeg i butikkene på Rotvoll og på Solborg.

Butikkarbeid er veldig krevende. Det er mye ansvar som kan være stressende. Man må tenke logisk, være høflig imot kundene, være ut-hvilt og ha pene og rene klær.

På Rotvoll arbeidet jeg med Birgitte som var en snill og koselig dame. På Solborg jobbet jeg med Olaug, Gunnar, Mikaela og Waltraud. Først var butikken på Solborg, så flyttet vi den til Jevnaker for å få flere kunder.

Jeg flyttet ifra Solborg til Jevnaker huset (som var eiet av Solborg) for å komme nærmere byen. Men det ble så få kunder så den ble flyttet tilbake til Solborg. Der ble butikken mer populær, det kom flere kunder uten-ifra, men så sluttet Waltraud da hun fikk en annen jobb.

Gunnar ble pensjonist, Mikaela ble syk og jeg orket ikke ansvaret alene på grunn av min schizofreni. Butikken ble nedlagt og sånn sluttet min butikk tilværelse. Det er synd at butikken stengte.

Eivind Granseth, Grobunn 2010

Jeg har vært på Grobunn i flere år, og nå er jeg ferdig med skolen. Det er litt rart, men moro. Moro fordi jeg kan møte andre folk og bli kjent med dem senere. Det har vært fint og spennende å være på Grobunn. Nå er jeg rødruss, det er Emilie, søstera mi også, og hele gjengen hennes. Jeg har russeklær, skal gå i tog og feste og finne på sprell. Jeg har lyst til å feire at jeg er ferdig med skolen.

Eivind Granseth Grobunn, arkivfoto

På 17. mai var jeg med i russetoget. Jeg gikk fordi russebilen streika. Alle i russebilen måtte gå. Vi gikk ganske langt; forbi mamma sin jobb, ned i byen og opp kirkebakken.

Det morsomste på Grobunn har vært å jobbe på kjøkkenet og på gården. Det har vært fint å bo sammen med mange andre ungdommer. Jeg kommer tilbake til juleverksted og slike ting på Grobunn. Det er litt sørgelig å slutte, da, men det bare må gjøres.

Jeg har lyst til å søke en jobb jeg klarer når jeg er ferdig med skolen, og få meg et bosted. En leilighet for meg selv. Det kan bli litt ensomt, men jeg har familien i Hamar, og det er mange som kan hjelpe meg. I sommer skal vi reise til Spania med familien, hele gjengen! Da skal vi bo på hotell. Det gleder jeg meg til.

Til avslutningen på Grobunn vil jeg holde en takketale. Da vil jeg si: "Takk for alt, tusen takk og lykke til i framtida".

Jason Havneraas på Fotogalleriet i Oslo

Tekst er fra pressemeldingen til utstillingen bearbeidet av Jan Bang

I forrige utgave av Landsbyliv hadde vi flere bilder tatt av Jason Havneraas, og bladet ble brukt som informasjonsstoff på utstillingen han hadde i Oslo som åpnet i juni. Utstillingen presenterte nye foto- og videoarbeider og er kunstnerens første separatutstilling i Norge. Arbeidet sprang ut av Havneraas sin livslange engasjement i Camphill-fellesskapet, hvor han selv er oppvokst og siden har arbeidet regelmessig.

Jason foran sitt bilde fra Peer for Alle
Foto: Jan Bang

Havneraas portretterer i sine fotografier beboere i de norske Camphill-landsbyene eller deltagere i begivenheter i deres regi. Fotografiene

undersøker forholdet mellom likhet og forskjeller gjennom dokumentasjon av skuespillene og festivalene som finner sted i Camphill-landsbyene i løpet av året. Gjennom sin oppvekst ble kunstneren dypt påvirket av den seremonielle pomp og prakt han observerte rundt seg ved disse anledningene.

Fotoserien fokuserer i hovedsak på disse oppsetningene og deres ekstravagant kledde aktører, og er delvis inspirert av det visuelle språket i ulike former for europeisk religiøst maleri. Fotografiene er tatt med storformatkamera, som gir svært skarp detaljgjøngivelse og et nøytralt uttrykk. Bildene kombinerer to tilsynelatende motsatte tendenser innenfor nyere kunstoffotografi: dokumentasjon og iscenesettelse.

De to videoarbeidene i utstillingen portretterer Paul, en dagarbeider i Camphill Rotvoll. I motsetning til Havneraas sine fotografier, hvor virkelige mennesker trer inn i seremonielle rammer, snur videoarbeidene dette på hodet ved å tillate subjektet selv å snakke fritt. Også videoarbeidene er produsert med et storformatkamera, ved at de er skutt gjennom kameraets mattskive. Denne nyskapende tek-

Nils Christie gratulerer Jason
Foto: Jan Bang

They fairly pour warmth into him
Foto: Jason Havneraas

nikken gir arbeidene et særegent uttrykk, som kombinerer elementer fra digital bildeproduksjon med før-fotografiske teknikker. Paul var avbildet på omslaget til siste nummer av Landsbyliv.

Deltagende observasjon er sentralt i Havneraas sin kunstneriske praksis. Havneraas deltar selv i Camphill-landsbyene som aktør i oppsetningene og som betalt arbeider. Dette er minst like viktig for hans praksis som den fysiske produksjonen av kunstverkene.

Camphill Rotvoll
Foto: Jason Havneraas

Dissimilis fikk Peer Gynt-prisen for 2010

Fra utdelingen av Peer Gynt Prisen 2010. Foto: Dag Balavoine

Igjen er Landsbyliv på Gåå i Gudbrandsdalen. Denne gangen er det ikke for å være med på "Peer for alle-festival", men for å overvære årets Peer Gynt-prisutdeling!

Tekst av AINA NAGELL-SVÆRK

Onsdag 28. juli var det duket for åpningsforestilling i "årets Peer Gynt", der Dissimilis ved Kai Zahl velfortjent

fikk overrakt Peer Gynt prisen. Landsbyliv og Peer for alle – 2011 var invitert til å overvære begivenheten. Statssekretær Lubna Jaffery Fjell sto for den offisielle åpningen av Peer Gynt-stemnet 2010.

Under åpningsforestillingen fikk Dissimilis ved Kai Zahl overrakt Peer Gynt-prisen av stortingsrepresentant Karin Andersen og Cato Zahl

Pedersen. I tillegg til prisutdelinga, hyllet artister som Andreas Ljones, Dennis Storhøi, Charlotte Frogner, Camilla Granlien, Terje Isungset og Peer Gynt Kammerkor prisvinneren! Det vistes smakebiter på årets stevne med innslag fra Tidar Å, Peer Gynt, Ved Rondane, og Morgenstemning.

Kai Zahl ytret i sin takketale at medlemmene i Dissimilis uansett funksjonsnivå, har et krav om å bli sett på som fullverdige kulturelle ytere på lik linje med andre i samfunnet. Dissimilis-aktivitetene bidrar til økt livskvalitet for mennesker med utviklingshemning, og de rydder plass for disse flotte menneskene i det kulturelle landskapet. Dissimilis jobber mot fordommer og diskriminering, ikke sosial politikk. Det handler om kultur! sier Kai Zahl. Musikk, sang, dans- kultur, går på tvers av alle verdens språk og personers funksjonsnivå, og man finner hele tiden personer med skjulte talenter som aldri har fått muligheten til å vise hva de sitter inne med.

Både før og etter prisutdelingen hadde Dag Balavoine og Aina Nagell-Sværk, samtaler med Kai Zahl for å muliggjøre et samarbeidsprosjekt om Peer for alle 2011.

Peer Gynt 2010

Kai Zahl grunnla Dissimilis for 30 år siden, da han ville at hans sønn, som har utviklingshemning, skulle få realisere sin drøm om å spille i rockeband. I dag har Dissimilis over 80 medlemsgrupper i landet og de har 10 000 medlemmer i 14 ulike land. Dissimilis er den 40. Peer Gynt vinneren som stortingsrepresentantene har stemt frem.

Dissimilis har følgende ambisjoner og målsettinger for fremtiden:

- Gi økt livskvalitet og utvikle individuelle talenter hos mennesker med bistandsbehov

Kai Zahl med Peer Gynt Prisen 2010. Foto: Dag Balavoine

- Å endre folks og samfunnets holdning til målgruppen
- Å bryte ned fordommer og utvikle spesielle metoder og instru-

menter som gjør det enklere for mennesker med bistandsbehov å delta i kreative aktiviteter

- Å jobbe aktivt for en integrering av disse metodene i utdanningen innen kreative aktiviteter, helt fra småskolen og opp på høgskole- og universitetsnivå
- Å spre kunnskap og ekspertise som Dissimilis utvikler
- Å sikre kompetanse, inspirasjon og kontinuitet etter hvert som Dissimilis utvikler seg

Landsbyliv gratulerer med prisen!

Line med eggene!

Det er onsdag. Line kommer til arbeidshuset. Klokka er halv to og det er siste time på hennes hjemmedag – men er det noen mening i dette da? For Line er det det.

Tekst av ANNE MARIE SÆTHER

Hun seiler rundt fra vevstua til syrom og kjøkken. Ser hva de andre gjør, hilser på "samboere" og medarbeidere som hun ikke har sett på et par dager da hun i går, tirsdag, var på skolen på Lena. En blir litt nysgjerrig og må se hva de andre holder på med når en ikke selv har full arbeidsdag.

Om litt kommer Anne Marie som har spilt strykebass sammen med Tone i orkesteret. Vi hilser på hverandre, Line og jeg, så finner vi frem den blå trillebaggen og begge titter inn i kjøleskapet. Hvor mange eggekartonger fulle av egg er det blitt i løpet av uka tro? Alle taes ut og telles. Store og små egg, brune og rosa og hvite. De er et sant under fra hønene nede i det lyseblå huset.

Hanefar som går så stolt rundt sammen med hønene ble født her i hønehuset en gang. Rigmor og Veronika var "jordmødre" den gang fordi de andre hønemødrene var i Sverige på Midsommersstevne. Kyllingen vår ble døpt Bibbi, men tiden gikk og det viste seg at det nok var en

Liv og Lorentz
Foto: Birka Schmidt-Bäumler

Line Winther
Foto: Birka Schmidt-Bäumler

Bobbo. Nå heter han bare hanefar og er riktig så staselig med sine flotte hanefjær som "blafirer" når han går.

Hønene på Granly har kommet og gått på forunderlig vis. "Kan dere ta vare på hønene mine når jeg reiser til Afghanistan?" var en telefon. "Kan vi få låne noen høner til å ha på setra på Totenåsen i sommer?" var en annen. Katarina og jeg har vært på Eina og hentet høner fra bosetninger som skulle opphøre, vi har vært i Løten, Furnes og på Kapp. De siste fem kom fra Marthe. Så tynnkledde høner har vi da aldri sett så vi vurderte nesten å sy blomstrede sommerkjoler til dem, men hanefar tok imot dem med åpne vinger, og nå er de gromjentene hans.

Nei så lett tankene "flakser" når en sitter slik og mimrer. Nå får vi finne tilbake til Line som står klar på trappa i arbeidshuset og peker på Bøketun. Her er vår første stopp på "eggturen". Vi drar trillebaggen opp den bratte bakken under blodlønnen. Dette majestetiske treet som vokter Morten, Torgrim, Per, Eirik og Anne Kristin sitt hjem. Line finner eggekartongen, ringer på og går inn. Ofte er det Bente eller Åshild vi møter. Husfolket ønsker velkommen og prater, takker og sender med tomme eggekartonger ut igjen.

Line kikker etter hvem som ellers måtte være hjemme, lukter god middag og værers atmosfæren i huset. På trappa venter jeg som er følgesvennen og prøver å være usynlig men

det er vanskelig for det er reint trivelig å gå med på denne eggturen hver gang. "Hvor går vi nå?" spør jeg lett. "Dat" sier Line og peker på Gamlehuset. Her parkeres baggen ved trappa, ut fiskes neste eggekartong, pling, pling på ringeklokka.

"Du får hilse", sier jeg. Borte blir hun. Her i huset osrer det vaskede gulv og nylaget mat. Line blir fulgt ut av Kari eller en annen, her er så mange gode hjelpere. Line nikker og hilser med et vink. Så tar hun bestemt grep om trillebaggen og peker til Bjørkebakken. Vi går kanskje arm i arm, småprater om vær, dagen, skolen, mamma. På Bjørkebakken går vi alltid inn veranda-veien. Line lurer fram eggene og smetter inn. Inne i stua sitter ofte hele arbeidsgruppa i husmøte og planlegger. Hva de planlegger får vi ikke høre og slettes ikke jeg som står ute på verandaen, for nå blir Line midtpunktet. Det hilses og hun blir servert kake! Det er nesten så jeg blir misunnelig. Hun får kjenne varmen på flere måter. Husets og medarbeidernes.

Vel ute igjen går hun knaskende på kjeks eller kake arm i arm med meg som må ta trillebaggen et stykke tilbake gjennom hagen og forbi krydderurtene. Så pekes det igjen og farta øker. Trillebaggen er tilbake i Lines hender og opp bakken til Solveigshus går det. Her er jenta kjent og det haster med å komme inn. Eggene blir nesten glemt og vi går inn begge to for å hilse på dem som er oppe.

Fortsetter på side 10

Foto: Borgny Berglund

Anne og Lorentz
Foto: Birka Schmidt-Bäumler

Rønnaug, Knut Ivar og Lorentz sitter ved det store spisebordet. Her er det gode ord og lun stemning. Line ser over stua, hilser og gir og får kos av de blide jentene som arbeider her og den kjekke gutten Moritz. Her virker det så trygt og godt og vi vandrer videre ned den bratte bakken til Jon Magnus sin leilighet i underetasjen. Han sjøl har dratt på bading på Skreia så vi lurar inn en halvfull eggekartong på kjøkkenbenken for vi vet han liker egg godt. Alle må få en liten smak.

Nå er det bare en eggekartong igjen i baggen idet vi går forbi arbeids- huset. Line peker og nevner veving, men det blir det ikke tid til i dag. I morgen blir det vevstua hos Katarina og de andre vennene. Vi følges ad til hønehuset. Her må vi kikke innom å se om de har lagt noen nye egg i løpet av dagen. Det ligger ofte ei høne i en av de tre verpekassene, men i de andre to kan vi plukke noen nylagte, lysebrune egg. Disse blir lagt for seg selv og skal vaskes og deles ut neste uke. Det er så fint med noen arbeids- oppgaver som stadig fortsetter.

Vi to, Line og jeg har gått her i sol og regn, snø og vind. Lua på snei jakka oppe, blide og litt urolige. Det har vært som været, skiftende, men Line har vist meg at de dagene vi har gått med egg har vi gjort det. Aldri halvveis, aldri glemte noen. Mye prat er det ikke, men vi har hatt en oppgave og den har vi gjort ferdig. Jeg følger til Birkely eller kanskje til hønehuset noen ganger. Hun tar de siste, sine og Birkely sine egg fra baggen, vi takker for en trivelig tur og ønsker god middag.

Innlegget sto i "Granskudd", nyhetsbrevet fra Granly. *Red.*

Rostadheimen – en perle ved Sørfjorden

Idyll ved Sørfjorden

Rostadheimen Bo- og arbeidsfelles- skap er et snart 50 år gammelt sam- arbeidsprosjekt hvor alle på stedet er viktige medspillere.

Tekst BORGNY og SVEIN BERGLUND
Foto BORGNY BERGLUND

"Det er i møtet, i samlivet med andre at vi lærer oss selv å kjenne". Starten på det hele begynte for snart 50 år siden med Åslaug og Edvin Nysæther som tok ansvaret for 3 utviklingshemmede gutter. De hadde tidligere erfaring fra Järna og fra Helgeseter. Noen år senere kjøpte de Rostadheimen – navnet betyr: et rolig sted.

Vi har lenge hatt lyst til å besøke Ro- stadheimen og i mai ble det til virkelig- het. Etter en del feilkjøring kom vi endelig frem en halv time etter avtalen. Vi ble møtt av en blid gruppe kvinner som var glade for at vi kom for sent for da rakk de å bli ferdig med sitt møte.

Det var ledergruppen vi møtte: med Irén, Hilde, Mette og Camilla. Rostadheimen ligger i naturskjønne omgivelser på Garnes like utenfor Bergen. I et tett og fint samtun ligger de to boligfelleskapene "Kvarten" og "Kvinten" og gamlehuset "Primen" samt i tillegg er det et dagsenter med verkstedsaktiviteter.

F.v: Kyrre Krossøy, Runar Johannessen, Line Camilla Breistein og Kenneth Wullf

De to bolighusene er lyse og vakre og ble innviet at Kong Harald V i mai 1997, her holder 8 beboere til, fire i hvert hus. Aktivitetene ved dagsenteret omfatter arbeid med vedkøyving, svømming og arbeid med økologisk hagebruk samt voksenopplæring hvor dagsenteret har hatt samarbeid med Steinerskolen på Nesttun, men det ble avsluttet i år. De håper å få midler til voksenopplæringen fra kommunen. I dagsenteret inntar man også noen av måltidene felles. Hele stedet bærer preg av orden og det legges stor vekt på det kunstneriske.

Rostadheimen

Irén Kleiven med noen av sine bilder

Vi var så heldige å få se noen av Irén Kleivens vakre bilder som kan sees på hennes hjemmeside: www.irenkleiven.no.

Under samtalen kom det frem at alle satte stor pris på fagdage, men at de gjerne ville beholde mai-dagene på Järna. Disse møtene gir faglig påfyll, man knytter kontakter og erfaringer utveksles. Det gir en opplevelse av å arbeide sammen om noe vesentlig.

I Rostadheimens lille brosjyre finner vi disse linjene:

“Det er ikke målet på Rostadheimen å normalisere hverandre, men å skape et miljø der individ, beboer og medarbeider kan oppnå maksimal livskvalitet, utvikle seg og bruke sine ferdigheter til det ytterste.

Vi streber mot å unngå et “enveiskjørt” forhold der vi er hjelperne og de er de trengende. Liksom alle har rett til å få den hjelpen man trenger, har vi som mennesker et stort behov for å få oppleve at vi kan hjelpe andre, at vi betyr noe i andres liv. Alle har vi behov for både å yte og motta omsorg.”

Fra hjemmesiden til Rostadheimen henter vi et grunnsyn for stedet: “Driften av Rostadheimen har hele tiden vært forankret i et antroposofisk menneskesyn. Denne livsanskuelse

setter hvert menneske i sentrum som noe unikt i seg selv. Hvert enkelt individ har en sunn vesenskjerne. Derfor har Rostadheimen i alle år vært drevet etter prinsippet om at både beboere og medarbeidere er likeverdige personligheter. Medarbeideren må derfor bli en miljøfaktor som deltar med hele seg og leve etter setninger som “vil du være med å forandre andre, må du være innstilt på å jobbe med deg selv først”.

Ledergruppen med Irén Kleiven øverst, Mette Brun og Hilde Stensvoll

Uhørte stemmer og glemte steder – fortellinger fra utviklingshemmedes historie

Utstillingen "Uhørte stemmer og glemte steder – fortellinger fra utviklingshemmedes historie" er en del av et større dokumentasjons- og formidlingsprosjekt som har utspring i et nasjonalt nettverk for museer som arbeider innenfor feltet medisinsk historie.

Tekst av GRETE EILERTSEN

Foto MAJA ZAHL

I flere år har de fem museene Sør-Troms Museum avd. Trastad Samlinger, Emma Hjorth Museum og Dokumentasjonssenter, Nasjonalt medisinsk museum/Teknisk Museum, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum og Bymuseet i Bergen arbeidet med å samle inn informasjon, og i november 2008 åpnet nettstedet www.institusjon.no.

I september 2009 åpnet utstillingen på Emma Hjorth Museum i Bærum, og den har siden vært vist også hos Nasjonalt Medisinsk Museum og hos Sør-Troms Museum. I sommer vises utstillingen i Bergen, og senere skal den videre til Trondheim og Egersund.

Utstillingen og nettstedet har som utgangspunkt at fortellingene om om-

Alle bilder: Fra åpningsdagen hos Bymuseet i Bergen.

sorgen for mennesker med utviklingshemming er en viktig og lite belyst del av norsk historie. I tiårene etter 2. verdenskrig bodde flere tusen mennesker på institusjoner rundt om i landet med samlediagnoser som "åndssvak" og "psykisk utviklingshemmet". Mange bodde der i store deler av livet, ofte langt borte fra

familie og venner. På 1990-tallet ble institusjonsomsorgen bygget ned, og beboerne skulle integreres i nærmiljøet der de kom fra. Som en følge av denne reformen fikk mange mennesker nye boformer og andre muligheter for livsutfoldelse, men også nye utfordringer.

Dette er en del av vår nære historie som har berørt mange mennesker, men som i liten grad har vært dokumentert og formidlet. Utstillingen har som mål å bringe frem steder og stemmer som ikke før har vært synlige eller kommet til orde i offentligheten i særlig grad. I denne utstillingen vil derfor både utviklingshemmede selv, pårørende og tidligere institusjonsansatte komme med sine personlige fortellinger. Gjennom disse fortellingene, film, fotografier og tekst får man møte enkeltpersoner og steder som til sammen danner et bilde av tidligere tiders institusjonsliv og gir glimt fra hverdagen til mennesker med utviklingshemming i dag.

På utstillingen kan man blant annet møte Harald, som ble sendt på spesialskole da han var 10 år, og som senere bodde på mange ulike avdel-

inger på flere institusjoner og ikke bare har gode minner derfra. I dag forteller Harald at ham har fått den friheten han ønsket seg, en jobb han trives med og er gift med Bente. Rune har hatt et helt annerledes liv. Han bodde hjemme til han ble 53, men flyttet for to år siden til egen leilighet og er veldig fornøyd med å klare seg selv. Han spiller i band og liker å være sammen med folk. Rune skriver også på en bok som handler om at alle mennesker er normale på hver sin måte.

Også på nettstedet www.institu-sjon.no presenteres tidligere institu-sjoner og andre steder, samtidig som enkeltpersoner bidrar med personlige fortellinger. Vi ønsker å gi en mest mulig mangfoldig og perspektivrik presentasjon av historien til utviklingshemmede, og nettstedet vil være under kontinuerlig oppdatering. Vi blir svært glade for skriftlige beretninger, fotografier, filmer osv. fra mennesker med utviklingshemming, pårørende, ansatte, venner eller andre involverte. Vi trenger også hjelp til artikler om tidligere institusjoner og ulike nåværende omsorgstilbud, og vil veldig gjerne få med beskrivelser av landsbyene og deres utvikling. Dersom du har lyst til å bidra finner du kontaktinformasjon under "Kontakt oss" i menyen øverst til venstre på nettsiden. Vi ser fram til å høre fra deg!

Sosial terapeutisk fagmiljø på et "høyere nivå"

I 2008 ferdiggorde Bente Edlund sin doktoravhandling med tittelen "Forpliktende idealisme under skiftende betingelser – Antroposofiske tiltak for utviklingshemmede 1924-1990."

Tekst og foto JAN BANG

Arbeidet blir nå utgitt i bok form av Antropos Forlag. Tittelen er enda ikke bestemt, men boken kommer ut i løpet av høsten, med en lansering på Litteraturhuset arrangert av Forum Berle. Edlund har beholdt det meste fra avhandlingen, men har forkortet noe, og fjernet blant annet metodestoffet. Et godt utvalg med bilder blir også lagt inn i de omtrent 400 sider. Da Per Øverland anmeldte Edlunds doktoravhandlingen i Landsbyliv 17, julen 2008, beskriver han arbeidet som en gave: "Denne gaven til Landsbystiftelsen kan bli til stor glede og nytte for de mange som er knyttet til de ulike landsbyene." Men arbeidet, og boken, behandler mye mer enn bare Camphill Landsbystiftelsens arbeid i Norge, og det er klart at alle som arbeider i antroposofiske virksomheter med forskjellige typer omsorg vil ha glede av å lære mer om hvordan dette er blitt utviklet over de siste 80 år. Ikke bare det, men den offentlige sektoren må vite mer om hva vi driver med, hvordan, og hvor våre utgangspunkt kommer fra. Vi har mye å være stolt av, mye å vise frem til andre, og en dialog vil sikkert vise at vi har fortsatt mye å lære.

Initiativet til å utgi doktoravhandlingen i bokform kom fra Cato Schiøtz, og arbeidet er blitt støttet av forskjellige antroposofiske virksomheter. "Timingene har vært bra", sier Edlund, "doktorgraden som gir den nødvendige kompetansen for å kunne starte opp en ny utdanning, boken, og behov for faglitteratur på studiet som forhåpentligvis kan starte opp på Rudolf Steinerhøyskolen høsten 2011."

En av bakgrunnene for at Edlund valgte dette tema for sin doktoravhandling var, at selv om det har vært drevet antroposofisk omsorgs og pedagogisk arbeid her i landet i over 80 år har dette aldri blitt vurdert av myndighetene eller vært forsket på. Det offentlige har støttet arbeidet økonomisk, men de har

Bente Edlund. Foto: Jan Bang

aldri vist interesse for hvilke resultater det gir. "Overraskende" kommenterer Edlund.

Det har eksistert en intern utdanning i helsepedagogikk og sosialterapi siden 1990 tallet, organisert under Norsk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi. Dette treårige seminaret, ofte nevnt i landsbyliv som 'blokk-uke-seminaret', har produsert flere kull med ferdige opplærte studenter, men har ikke hatt noen formell godkjenning. Det er nå avviklet og blir erstattet av det nye bachelor-kurset i det man har valgt å kalle sosialpedagogikk. Petter Holm og Karen Nesheim gjorde noen fremstøt for å få det godkjent som ikke førte fram, og henvendte seg til slutt til Rudolf Steinerhøyskolen med spørsmål om samarbeid om en bachelorgrad. Bente Edlund og Petter Holm har samarbeidet om utviklingen av studieplan og søknad til Nokut. Utdannelsen skal kvalifisere for sosialfaglig arbeid både i sosialterapien og i steinerskolene. Derfor navnet sosialpedagogikk. De satser på et positivt utfall av godkjenningsprosessen som de nå går inn i.

De neste månedene vil vise en spennende utvikling av vårt fagmiljø: ny akademisk fagbok, ny akademisk utdanning og i tillegg planlegger Landsbyliv å bidra med et fagbilag. Den nye utdannelsen vil trenge gode forelesere med akademisk kompetanse og erfaring fra sosialt arbeid på antroposofisk grunnlag. Edlund oppfordrer sosialterapeuter å tenke på å ta mastergrad i ulike aspekter av vårt arbeid for å kunne være med til å bidra til utdannelsen som nå er på trappene.

Antroposofisk Helse og Omsorg avdeling på universitetsnivå i Storbritannia

Tekst av Jan Bang, basert på et innlegg i Camphill Correspondence

I november i fjor var det et møte i Rudolf Steiner House i London hvor en gruppe forskningsorienterte individer vurderte hvordan man kunne fremme forskning på antroposofisk helse og omsorg i Storbritannia. De ble enige om at dette var viktig. Delvis var formålet av intern interesse, slik at de som arbeider innenfor dette felt

får en dypere forståelse og profesjonalitet – og delvis eksternt, slik at andre kan også forstå, bli inspirert, og motivert av vårt arbeid. Faget har opplevd en stigende grad av reguleringer fra myndighetene i de siste årene og det er vesentlig at yrket kan sørge for at regulering blir gjort på en slik måte at det ikke forstyrrer arbeidet, men tilfredsstiller myndighetenes krav på samme tid. Dypere forskning på universitetsnivå vil bidra til å skape en slik situasjon.

For å etablere en universitetsavdeling med ansatt lektorstilling regnet de ut at dette krever minst £250 000,- per år (2 447 000,- Nkr.). Siden det må garanteres at dette kan bæres minst fem år inn i fremtiden, måtte de kunne garantere 1.5 million £.

Arbeidet er koordinert av Stefan Geider, koordinator av den Antroposofiske Medisin Seksjonen i Storbritannia. Mer om dette på www.ahasc.org.uk

Steiner Forskningsdatabase

I over 80 år har Steinerskolene ikke hatt sterk nok innflytelse på det offentlige skolesystemet til å utføre de store forandringene.

Tekst av JAN BANG

To spørsmål oppstår: "Hva slags forskning er blitt utført om Steinerpedagogikken?" og "Hvor bevisst er Steinerskolelærere om forholdet mellom Steiners verk og nåtidens pedagogiske teorier?"

I 2008 bestilte det Australske Steinerskole Forbundet en oversikt av Australsk akademisk forskning med utgangspunkt i Steiners filosofiske og pedagogiske skrifter. Rapporten inkluderte 25 sider med data, en bibliografi, og en vurdering hvor Steinerpedagogikken ble plassert innenfor nåtidens pedagogiske forskning. Mye av dette er ikke å finne i vanlige universitetsdatabaser.

For å lese rapporten gå til: www.steinerroz.com/research

I 2009 ga Pädagogische Forschungsstelle i Stuttgart støtte til å utvide dette pilotprosjektet, som vil nå fokusere på Europa, fortrinnsvis engelsk og skandinavisk, forskning. De håper å få støtte nok til å utvide dette til Nord Amerika. Arbeidet er ledet av Dr. Jennifer Gidley, forsker ved Global Cities Research Institute, RMIT University, Melbourne, Australia.

Vi som arbeider med antroposofisk omsorg er ikke skole-pedagoger, men mye av det vi driver med har en pedagogisk vinkel, og Steinerpedagogikken er vel en av de nærmeste fagområder. For de helsepedagogiske skolene er det jo helt sentralt. Denne forskningen kan sees i sammenheng med etableringen av Karl König Arkivet (se utgave 21, Julen 2009 av Landsbyliv). Dette kommer på en gunstig tid for oss, da det ser ut til at batchelor utdannelsen i Sosialterapi kan begynne til høsten 2011 på Rudolf Steiner Høyskolen.

LBL's Fagbilag

Landsbylivs redaksjonsgruppe har lenge vært enig om at vi må ha et fagbilag for at yrket vårt kan følge med i utviklingen. Denne avgjørelsen forsterkes av de to foregående innlegg. Det er allerede blitt holdt et møte om dette, og det er utarbeidet en fremdriftsplan. Av forskjellige grunner, tekniske, organisatoriske og økonomiske, har vår ambisjon til å få dette bilaget ut denne høsten ikke vært mulig, men det arbeides iherdig med å nå en deadline til Juleutgaven. *Red.*

Et møte med Regula

Simone Wantz snakket med Regula Knup fra Vidaråsen:

Simone Wantz
Arkivfoto

Regula Knup er et sommerbarn. Jeg vet hun liker sol og varme og å kaste seg ut i vannet. Helst ville hun ha feiret bursdagen sin på stranden som hun gjorde i fjor. Men i år ble det en festdag på Vidaråsen: Den 25. Juni feiret

Regula sin 50 års dag sammen med mange venner. I anledning til denne dagen traff jeg Regula på Tollboden i Tønsberg til et intervju.

SIMONE: Regula, kan du fortelle litt om deg og om din tid før du kom til Vidaråsen?

REGULA: Jeg er vokst opp i Sveits ute på landet med tre søsken. Jeg vokste opp i huset til kommuneadministrasjonen med masse kontorer og vanskelige telefoner. Da jeg var 12 år visste jeg at jeg skulle bli sykepleier. Etter skolen jobbet jeg litt i sør Sveits i klinikken Santa Klara sammen med nonner fra Parma.

Deretter tok jeg sykepleier utdanning og arbeidet som sykepleier. Jeg var interessert i alternative behandlingsmetoder og møtte også antroposofi. Da jeg hørte om Camphill sa jeg opp min sykehusjobb og reiste i 1985 til The Mount i England. Det var et Camphillsted for barn og ungdommer fra 12 år og oppover. Der hadde jeg mange forskjellige oppgaver. Etter et år reiste jeg tilbake til Sveits for å jobbe på Ita Wegman Klinikken i Arlesheim, der jeg også tok del i et kurs om antroposofisk medisin og sykepleie.

Under en Idriart Festival i Budapest møtte jeg Nina Brahm fra The Mount. Hun var på vei til å flytte med sin familie til Vidaråsen. Der besøkte jeg henne i 1988. Det ble 10 intense dager hvor det ble klart for meg at jeg skulle flytte dit, og i oktober 1988 flyttet jeg da til Vidaråsen.

S: Og der ble du?

R: Der har jeg vært i snart 22 år, og der fikk jeg min datter Monia.

S: Du har ved siden av å være mor hatt mange forskjellige oppgaver og verv på Vidaråsen?

R: Landsbysykepleier var hovedoppgaven, så har jeg vært husansvarlig, var med i økonomigruppen og i ledergruppen.

S: Du har satt inn mye kraft og tid på at Ita Wegman Hus skulle bli til, huset og oppgavene ligger deg veldig nær ikke sant?

R: Ja, det er noe spesielt at jeg har vært ansvarlig der i huset i de 6 årene da Ita Wegman Hus var i oppbygningsfasen. Til å begynne med hadde jeg fortsatt landsbysykepleie i tillegg. Det var viktig for meg å bygge opp trygghet for de beboere som var der og etter de 6 år kunne jeg slippe det og flytte ut.

S: Og under denne tiden som sykepleier på aldershjemmet; Ita Wegman Hus, har du vært nær mange som var dødende og du har vært sammen med dem helt til de døde og gikk over terskelen til den åndelige verden og du har ordnet opp i alt som måtte gjøres etterpå. Hva har dette betydde for deg?

R: Det var intense år, også i forhold til alle som forlot livet der i huset pga. alder og sykdom. Etter 1998 begynte en tid hvor flere enn før ble gamle. Det har med alderen av Vidaråsen å gjøre og at vi hadde alderstilbudet på Ita Wegman Hus. Nu kunne flere beboere og medarbeidere tilbringe sin siste livstid der og til og med få lov å dø der.

Men jeg har også opplevd dødsfall tidligere i mitt liv, min bror døde da jeg var 11.

S: Og hvordan var det å være nær mange som døde.?

R: Ja, når noen blir født så hjelper jordmoren til. Det å følge mennesker over terskelen til himmelen er også en oppgave. Noen kalte det for "himmelmoren".

S: Og det har du gjort ofte, følge mennesker i den siste livstid.

Regula Knup. Foto: Jan Bang

R: Ja, hva skal jeg si? Det er spesielt når man har mange forskjellige roller i forhold til et menneske: som sykepleier, husansvarlig men også som den nærmeste (fordi familien ikke alltid er tilstedeværende) i den siste livstid.

S: Det går nær og berører?

R: Ja det gjør det, og det er veldig spesielt når man får lov å være med på siste utpust.

S: Tidligere har du også hjulpet mange som var syke eller utslitte med å ordne et opphold på Vidarklinikken, det antroposofiske sykehuset i Järna i Sverige eller et annet sted. Det er noe mange av oss er veldig takknemlig for. Men da du ble sykemeldt måtte du ordne opp i alt selv. Er det kanskje litt av en sykepleiers skjebne: å hjelpe de andre, men trenger hun selv hjelp, er det ikke så lett?

R: Ja – jeg måtte lære meg å be om hjelp.

S: For noen år siden har du utdannet deg i rytmisk massasje: Kan du fortelle litt om det?

R: Det har vært veldig viktig for meg å bruke mine hender, etter at jeg har hatt mange administrative oppgaver. Samtidig har det også et kunstnerisk element.

Fortsetter på side 16

S: Også er du glad i musikk?

R: Å ja! Jeg er glad i musikk og dans! Jeg liker å synge og å spille piano og lyre.

S: Og nå holder du på med en ny utdanning, hva er det?

R: Jeg utdanner meg i Rosenmetoden. Det er en kropps-terapi som har berøring som grunnlag.

S: Hvordan ser ditt liv på Vidaråsen ut i dag?

R: Jeg er "landsbysykepleier" men har ikke noen husansvar (for tiden har jeg ansvar for to Landsbyboere allikevel) og at jeg jobber litt med massasje.

S: Hvordan står det til på Vidaråsens for tiden?

R: Det har kommet en ro over landsbyen. Det er en god stemning på Vidaråsen for tiden. Men det er alltid en utfordring å få nok kompetente mennesker til å ta på seg ansvar og oppgaver i husene. Det er hovedopp-gaven.

S: Har du en drøm Regula?

R: Ja, at den terapeutiske aktiviteten får mer plass i livet mitt.

S: Er det noe som ligger deg på hjerte, som du enda gjerne skulle sagt her?

R: Det å leve i nuet har blitt viktig for meg. At man ikke blir hengende i det som har vært, at man heller ikke tenker for mye på hva man skal, hva som skal skje, men det å være tilstede i nuet er viktig. Da oppstår det et frihetsmoment:

Tid

Det finnes bare en tid.

For di hendelser i nåtiden kan forandre fortiden.

Så blir

Fortiden til

Fremtiden i

Nåtiden.

Det finnes bare en tid:

Nå

S: Takk, Regula, og lykke til videre.

Veiene skilles

Judith Ingram i samtale med Jan Bang

I år sluttet Judith Ingram som daglig leder på Vidaråsen Landsby. Landsbyliv var på besøk hos Judith i hennes leilighet i Gamlebyen i Oslo.

LANDSBYLIV: Hvor vokste du opp, med hva slags bakgrunn?

JUDITH INGRAM: Jeg er født i 1952 i en forstad i Sør London, Bromley, middel middel klasse, vi var jo en privilegert generasjon, men hadde det nokså knapt økonomisk. Jeg gikk på en jenteskole, en akademisk skole som jeg ikke var begeistret for. Men mine første tre år var i Afrika, i Nyasaland, i dag Malawi. Jeg har noen drømmelignende minner og noen fotografier, men har aldri vært tilbake dit selv om jeg føler en lengsel etter mitt opprinnelig hjemsted. Min far var konsulent for tobakksdyrkingen der, og mine foreldre var vel pionerer på noen måter.

LBL: Hvordan fant du frem til Camphill, og til Norge?

Jl: Jeg husker godt en åpenbaring da jeg var i 12 – 13 års alderen. Jeg leste mye dikt på den tiden og var særlig opptatt av engelske diktere fra første verdenskrig. Jeg husker jeg tenkte at det MÅTTE være mulig å skape en bedre verden enn dette! Ja, denne lengselen lever vel fortsatt i meg den dag i dag.

Den andre inspirasjonen var da min mor jobbet i et byfelleskap for vanskeligstilte ungdom drevet av en kveker jeg beundret sterkt. Med han som forbilde tenkte jeg at jeg kanskje ved å hjelpe andre kunne forandre verden, gjøre det til et bedre sted og sette mitt preg.

Den direkte tilknytningen var gjennom en nabo i Bromley, en hollender som hadde 7 barn, den yngste med Downs Syndrom. Naboen var en god venn av Annelise Bruhl, som var en "andre generasjon Camphiller", og det var henne som foreslo at jeg skulle prøve Camphill. Gjennom henne havnet jeg i Camphill School utenfor Aberdeen som 19-åring etter

Judith Ingram. Foto: Borgny Berglund

å ha tatt det som tilsvarende artium. Der traff jeg mange av de opprinnelige Camphill pionerene blant annet Thomas Weihs, og ble helt betatt av barna. Men jeg følte at jeg var for ung og umoden til å jobbe med barn, og at landsbylivet ville være bedre for meg. Derfor dro jeg til Botton Village hvor Kate Roth mottok meg med åpne armer, men foreslo at jeg skulle prøve et annet land og lære meg et nytt språk. Jeg valgte Norge fordi jeg ofte hadde drømt om et bestemt sted i Norge, men hadde aldri vært der. Det rare var at jeg ikke fant det stedet før jeg tilslutt kom til Solborg, der ligger det et lite småbruk oppe i skogen bak landsbyen. Det var det stedet jeg hadde drømt om!

LBL: Kan du fortelle litt om de forskjellige landsbyene du har bodd i?

Jl: Åh, jeg har vært så mange steder! Camphill School og Botton Village, men bare noen uker, så har jeg vært på Vidaråsen, Solborg, Jøssåsen. Og så 14 år i Nord-Irland hvor jeg var med på å stifte Clanabogan, og Holywood utenfor Glenraig. Jeg var også ett år i Kyle i Irland, og ett år i The Mount i Sør England.

LBL: Hva slags arbeid har du gjort i landsbyene?

Jl: Hva har jeg ikke gjort, er bedre å spørre! Med nesten 40 års erfaring har jeg nok gjort det aller meste, vært ansvarlig for både hus og verksteder, ja vært ansvarlig daglig leder både på

Hollywood og på Vidaråsen. Når jeg tenker tilbake over min tid i Camphill, ser jeg at jeg har arbeidet med alle livsøkene, fra småbarn, ungdom, voksne, og på Ita Wegman Hus på Vidaråsen også med mennesker i sin siste livsfase. Jeg har vært med i flere pionérsituasjoner.

LBL: Hva opplevde du som det mest spennende oppdrag?

Jl: Hvert nytt oppdrag var alltid det mest spennende, og dette fortsatte helt til mitt siste oppdrag som var å være daglig leder på Vidaråsen. Dette var samtidig det mest utfordrende og givende oppdrag jeg har hatt i Camphill.

Først og fremst måtte jeg samarbeide tett med en rekke mennesker utenfor landsbyen, med lokalbefolkningen, med styret, med kollegaer i Signo (tidligere kjent som Hjem for Døve) i Andebu, og med medarbeidere fra de andre landsbyene. I tillegg hadde jeg et berikende samarbeid med Julia Wolfson, Torge Øverli og Lisbeth Aglen, noe som ga særpreg i denne oppgaven. Jeg har forsøkt å fornye et vesentlig aspekt av det jeg regnet som det mest viktig i Camphill impulsen. Nemlig det å skape et nettverk av gode kontakter både med folk i nabolaget og med fagmiljøet, som ville føre til en opplevelse av at vårt arbeid faktisk er integrert i en stor og mangfoldig verden.

Jeg har vært involvert i pionerarbeid i Clanabogan, Hollywood, Solborg. De siste årene på Vidaråsen syntes jeg også kunne karakteriseres som et banebrytende pionerarbeid. Nå arbeider jeg på Helsepedagogisk Skole her i Oslo, og her er det også ønsket om utvikling av et tilbud i forbindelse med elever som er ferdig på skolen.

LBL: Hvorfor bestemte du deg for å slutte som Camphill medarbeider?

Jl: Jeg følte tilslutt at jeg hadde bidratt med det jeg kunne, jeg hadde ikke mer å gi. Ja, kanskje det jeg hadde å gi passet ikke inn i landsbyen lenger. Veiene skilte seg, men ikke nødvendigvis som noe negativt. Vi er med i en strøm og så kommer det et veiskille. Men dette var jo en prosess som hadde sine smertesider, og det er noe som hører til der hvor

det er organisk vekst og utvikling. I tillegg oppdaget jeg at jeg lengtet etter et hjem som for meg ikke var i landsbylivet.

LBL: Hva med privatlivet? Hva med Judith, ikke bare som Camphill medarbeider?

Jl: Jeg setter stor pris på min familie, mine fire barn som nå alle er her i Norge. Ellers er jeg veldig glad i å gå på tur, høre på musikk, spesielt fra andre kulturer, lese, og ikke minst, engasjere meg i samfunnet.

LBL: Har du tatt med deg noe av landsbyimpulsen videre?

Jl: Da må jeg spørre tilbake "Hva er landsbyimpulsen?" For meg er det å støtte utviklingen av potensialet i hvert individ, og å tilrettelegge mulighetene slik at hvert individ kan gi sitt unike bidrag til verden.

Etter 38 år i Camphill-sammenheng har jeg en dyp takknemlighet for å ha møtt så mange fine mennesker, og opplevelser av livets mangfold som bidrar til livets rike billedteppe.

Nærkontakt

Et hyggelig møte med Bjørn

Tekst og foto BORGNY BERGLUND

Da jeg var på representantskapsmøtet på Jøssåsen i juni, bodde jeg i samme hus som Bjørn Morten Øyangen. Det var et hyggelig møte, han ble min guide som viste meg rundt omkring.

Bjørn er 55 år og har vært på Jøssåsen i 32 år. Han liker å spille fotball, tar seg ofte en tur til Trondheim og er supporter for Rosenborg (RBK) og frivillig hjelper på mange forskjellige arrangement som Olavsdager og Hell bluesfestival. Bjørn har jobbet trofast på gården i alle år. Han er glad i musikk, og leser mye – gjerne krim, Agathe Christie og Henning Mankel er favoritter.

Det var som sagt et kort, men hyggelig bekjentskap. Jeg håper vi treffes igjen en annen gang med bedre tid.

Bjørn viser frem preparater

Nordisk Camphill Landsbyfestival i Sverige

Deltagere fra Camphill-landsbyene i Norge gir et bilde fra en dag hver

Tekst og foto DAG BALAVOINE

Her var vi samlet igjen; torsdagskvelden, 1. juli 2010, i Delsbo, i Sverige. Landsbyfolk fra Norge, Sverige, Finland, Russland, Estland og Latvia, samt gjester fra Marjatta i Danmark. Denne gangen var det Staffansgården som innbød til Nordisk landsbyfestival som Camphill-landsbyene i Norden arrangerer hvert andre år.

Forventningene var til å ta og føle på da vi møttes til kveldsmat i den vakre kafeen og til åpningsordene i salen fra Matti og Jens. Et forfriskende gladjassband spilte opp og vips, fikk den fortettede forventningen utløsning i dansen og det upretensjose og gledefylte samværet som alltid preger festivalene våre. Det var som om vi, både kjente og ukjente, hadde vært borte fra hverandre en kort stund og nå kunne ta fatt på samværet igjen. Som vanlig fikk vi et kjede med et navn på en ukjent venn som vi skulle finne i løpet av festivalen...hvem kunne det være, mon tro?

Jøssåsen forteller fra fredag

"De olympiske Camphill leker" var på programmet. Rett fra høyhustreningen i Mostadmarka dro 10 godt trente trøndere tidlig denne morgen til sportsplassen. Vi trodde først ikke våre øre og øyne men en fullsatt stadion tok oss imot. Og ikke bare svenske eller nordmenn, nei hele

Overalt sitter musikere og spiller sammen eller for hverandre.

Nord-Europa var til stede. Våre finske naboer, estere, latviere og til og med "exotere" helt fra øst (Moskva) og noen langt, langt sør (Danmark).

Vi var godt forberedte og etter at vi hadde hilst på en del av våre konkurrenter valgte vi å starte opp med samme.

Vi startet med "baderomsballkast", et av de mer tradisjonelle grener i "Camphill games". Så gikk vi over til "støvlekasting" hvor det trengs både styrke, teknikk og en del kunnskap om gård og fjøs. Ungdommene fra vårt lag deltok i løping, en gren som ikke var så godt likt av alle Mostinger, men som brakte oss vårt eneste edelmetal, i form av en sportsbag,

med hjem. Vi avsluttet den første delen "gamesene" med såpeskål stabling; en nervepirrende ny sportsgren, absolutt til fordel for våre svenske venner.

Etter en kort pause med underholdningen; "Menneske Bingo" og med god mat og drikke, startet hovedgrenen i årets "Camphill games"; "tautrekking". Her var det "Exotene" som virkelig visste seg frem og våre venner langt øst fra vant vel fortjent. Vi håper at neste gang denne gren utføres blir med ski på benene slik at vi nordmenn kanskje også kan vinne en gang.

Å delta er viktigste... så godt fornøyde, rene og velkledd reiste vi til kveldsmaten i den "olympiske landsbyen", Staffansgården. Der det ble medaljeutdeling og disko senere på kvelden. Også introduserte vi fra Jøssåsen, "Kubb – spillet" denne kvelden og håper på at dette blir en ny gren i de neste olympiske sommerleker.

Vidaråsen forteller fra lørdag

På lørdag var det utflukt. Etter frokost møttes alle ved idrettsplassen. Det var flere utflukts tilbud: Å reise til Hudiksvall eller å ro en spesiell type kirkebåt. Det var også mulig å gå på tur eller delta i kunstneriske aktiviteter. Vi fra Vidaråsen ble med en stor gruppe som dro til Jærvzoo, en

Kveldsstemming på Staffansgården under Delsbofestivalen

spesiell dyrepark i et forholdsvis bratt skogsområde. Der var det bygget inn en vei laget av tre, som en slags kjempelang bro, som snodde seg gjennom landskapet.

Langs veien kom vi til steder der de forskjellige dyrene levde. Vi kom ganske nær dem og kunne se dem godt. Vi kunne se på veldig mange villdyr som fins i Norden og likevel føle oss helt trygge. Vi så ulv, rev, elg, reinsdyr, rådyr, jerv, gaupe, moskus, samt mange fugler som ørn, falk, duer og mange forskjellige slags ugler. Mange av oss ble nok stående lengst hos bjørnene. En av bjørnungegene hadde klatret opp i en tretopp og lekete der mens de andre tumlet rundt på bakken. Binna lå rett ut og koste seg som bare bjørner kan det.

Underveis var det også mulig å ta en rast og slappe av med en is. Det tok ca. 2 timer å gå hele runden, Vi tok oss god tid og selv om det var tungt for noen å komme til topps, gikk alt mye lettere på nedturen. Vi fikk utlevert deilig lunsj fra Delsbo-folket. Alle satte seg i skyggen for å spise for det var veldig varmt i solen.

Etterpå dro vi «hjem» hvor nesten alle tok en liten hvil før kveldsprogrammet. Kl. 18.00 var det deilig mat å få på Staffansgården før en hyggelig kveld med sang og dans ledet av folk fra forskjellige steder i Norden. Etterpå

Festivalhygge.

var det diskotek inne, mens noen spilte Kubbspill ute med folk fra Jøssåsen.

Solborg forteller

Det var 6 av oss fra Solborg på Delsbo-festivalen. Ikke alle hadde vært i Sverige før, så det var spennende å sammenligne Norge og Sverige. Vi var også spente på å oppleve hvor mye svensk vi kunne forstå. Vi ble forelsket i Sverige allerede på flyplassen etter å ha smakt på Svensk iskrem. Jordbær, nøtter, villbær iskrem- vi følte at tiden i Sverige må bli spennende.

Hver deltaker fikk sinn hemmelig venn og det var spesielt for oss fra

Solborg å få venner fra Danmark. Etter å bli kjent med dem, heiet vi alltid på dem i forskjellige aktiviteter, danset med dem og småpratet ved bordet.

Idrettsaktivitetene var en fin opplevelse for oss, fordi vi kom til finalen og vant en gullmedalje. Spesielt likte vi å dra tau. Sammen med andre fra en Norsk Camphill-landsby, har vi prøvd å vinne over russiske og estlandske folk, men klarte det ikke. Vi var overasket og begeistret over deres kraft. Det var fint å finne ut at Norge har så kraftige, men snille naboene.

Spennende var det også at to mennesker, en fra Solborg og en fra Staffansgården, hadde fødselsdag samme dag – 2 juli. Vi sang en Norsk bursdag sang for en dame fra Staffansgården, og så fikk vi høre en finsk bursdag sang igjen, så der hadde vi en liten kulturutveksling.

Vi likte alle aktiviteter, men beste for oss var utflukten til Delsbo-festivalen, på søndagen der vi kunne høre lokal folkemusikk og lære svensk folkedans. Vi må innrømme at vi aldri hadde sett så mange fiolinspillere på en gang. Det var fint å se barn og eldre mennesker som spiller sammen.

Alle deltakere fra Norge vil takke Staffansgården folk for å ha organisert så fin festival, takk for å ha gitt oss en fin opplevelse og en fin ferie.

Folketoget startet fra Delsbo kirke.

Himmel og jord

Himmel og Jord – ja det heter faktisk dalen hvor Camphill Hermanus ligger. Hardy, vår husvert fra Casa Anha Bed & Breakfast, kjørte oss flere kilometer gjennom et skogkledd landskap for å komme til stedet som ble etablert i 1978.

Tekst BORGNY og SVEIN BERGLUND
Foto BORGNY BERGLUND

På den store åpne eiendommen finnes både en Steinerskole og en gård. Disse drives som to selvstendige enheter: Camphill Farm og Camphill School.

Det var markedsdag både i byen og over hele Hermanus-området denne dagen, derfor også på Camphill. Først dro vi til Montessori-skolen. Til vår overraskelse hadde Camphill også en stand der hvor de solgte ost og grønnsaker. Det var mange hvite mennesker på markedet, ikke en eneste farget å se. Til å være arrangement på en skole var det få barn å se.

Senere på dagen dro vi til Camphill Hermanus, hvor markedet var på fellesområdet for skolen og gården. Det var en såkalt tilfeldighet at vi på en parkert bil i byen noen dager tidligere fant en løpeseddel om nettopp dette markedet. Her var det et yrende liv med alle hudfarger, men ikke så mange salgsboder. Det skulle være sirkus med akrobater og spenningen lå i luften. Det var ingen trampoline å hoppe på for barna, men de hadde halmballer. Hvilken glede og aktivitet! Det ble hoppet og bygget og rullet halmballer i alle retninger. Senere ble de brukt som benker under forestillingen.

Sirkusartistene skapte stor begeistring hos de flere hundre store og små som var møtt frem. Det ble sjonglert, gjort akrobatiske kunster og hopp gjennom flammer. Spesielt var klovnene populære. Akrobatene avsluttet med å danne en pyramide hvor fire av de små tilskuerbarna ble heist opp i pyramiden. Noen timer senere var det barnas tur til å lage sirkus. De hadde på forhånd fått noen dagers undervisning av "proffene" og lånte

Markedsdag på Camphill

Dorte Andersen

nå deres alt for store kostymer til fremførelsen. De gjorde ablegøyer, kunststykker og klovnestreker ut fra sine muligheter – stor begeistring!

Katrina Moore

Vi kom til Camphill School for annen gang et par dager senere og fikk nå en lang prat med Katrina som fortalte oss om skolen på stedet som har 45 barn med ulike hudfarger. 25 barn bor på internatet, og alle har forskjellige handicap. De hvite er betalende – og

godt for skolen er det – for de svarte kan ikke betale så mye for seg. Økonomien er stort sett basert på gaver og et lite tilskudd fra det offentlige.

Camphill Farm

Litt senere ble vi vist rundt på gårdens store område – ca 1250 mål – som omfatter biologisk-dynamisk grønnsaksdyrking, gartneri og verksteder som: bakeri, lysverksted, krydderproduksjon og meieriprodukter. Gården ligger i naturskjønne omgivelser og har ca 50 beboere og noen som kommer på dagtid. Gården sliter med økonomien.

Vi ble invitert til lunsj i ett av husene, det var rørende å se hvordan Nancy tok seg av Koos, som var ganske hjelpeløs og helt uten språk. Så gikk

Arbeid med stiklinger

turen innom Dorthe. Hun ville også servere oss noe, men vi hadde nettopp vært gjest i et av de andre husene og fått både lunsj og kaffe, så vi takket nei til det. "Ikke en gang en kald Tuborg?" Det kunne ikke Borgny stå for i varmen! Det er første gang vi er budt alkohol i Camphill. Vi forsto at de hadde et ganske liberalt syn på både sex og alkohol. Spiritus i arbeidstiden forekom ikke. Medarbeiderne kunne ta et glass vin med beboerne ved festlige anledninger. Forbud ville bare skape nysgjerrighet, mente Dorthe. De hadde ikke opplevd noe negativt ved denne holdningen – tvert i mot.

En Camphill-avlegger: Hermanus Waldorf School

Hermanus Waldorf School ligger nær ved Zweihle Township utenfor byen Hermanus. Township er betegnelsen for områder som apartheid-regimet tildelte den sorte befolkning. Der bor de fleste av familiene i små skur med blikktak. Ofte flere generasjoner på ett til to rom. Skolen har i dag ca 200 elever fra 1. til 7. klasse pluss to barnehageklasser.

Den første starten i 1994 var en barnehage for sosialt vanskeligstilte barn fra Township-området. Barnehagen var et initiativ fra Camphill Waldorf School som arbeider med mentalt handicappede barn og har mange sorte barn fra fattige hjem. Barnehagen leide i denne tiden plass hos Camphill-skolen. Etter hvert som barna i barnehagen ble skolemodne, ble det startet opp en første klasse i

Fra markedsdagen

tilknytning til barnehagen. Barnehagen og skolen lå langt fra der barna bodde. Det ble derfor et ønske om å flytte til et mer sentralt område.

Hermanus kommune støtter prosjekter som arbeider med sosialt vanskeligstilte barn og barn som er blitt foreldreløse på grunn av aids. Kommunen var derfor villig å tildele barnehagen og den lille skolen et 1 område på 200 mål nær ved Township Zweihle. Dit flyttet skolen og barnehagen i 2001. I dag er den en selvstendig enhet. Det ble til å begynne med bygget to hus ved midler fra stiftelser i Mellom-Europa. Skolen er avhengig av sponsorer og støtte fra inn- og utland. Den statlige støtten er liten.

Området er tatt godt vare på. Barnehagen har i dag venteliste. Det er mange sosialt vanskeligstilte barn i området. Mange foreldre er arbeidsløse, ofte er det bare en av foreldrene som har en liten inntekt. Man regner med at det i Townshopen er ca 1000 barn som har svært dårlige skoletil-

bud og mange går ikke på skole i det hele tatt. Levevilkårene er tøffe for foreldrene. Skolen er voksende og foreldrene i området har etterhvert fått tiltro til skolen og sender sine barn til Hermanus Waldorf School for å gi dem mulighet til en bedre fremtid. Det gjelder også for de som bor utenfor selve townshopen.

Tilbakeblikk

Men for å gå tilbake i tid: Vår Camphill-historie begynte utrolig nok i huset hvor vi bodde. Da vår husvert – Hardy – spurte oss om hva vi hadde for planer for dagene fremover, kom navnet Camphill på tale. Vi så at noe langsomt begynte å demre for ham - minner som lå 55 år tilbake i tid, dukket nå opp. Hardy kunne fortelle at han husket fru May Redman og hennes sønn som var noe annerledes og at de hadde startet en Rudolf Steinerskole langt borte et sted, og at noen barn ble kjørt til denne skolen hver dag. Disse barna så han og kameratene også hos barbereren og andre steder. De hadde ikke reagert negativt på at de var annerledes. Noen dager senere tok vår vert oss med til huset hvor familien Redmann den gang bodde. Han husket eksakt hvor det lå. Noe var forandret, f eks hadde huset hatt halmtak, men det meste var som den gang. Det var ingen hjemme, men vi tillot oss å gå rundt for å se oss om "på gamle tomter".

Omsorg

Friedwart Johannes Bock

Friedwart i 1934 med sin far Emil og onkel Fritz. Arkivfoto fra familien Bock.

Friedwart Johannes Bock døde i Aberdeen tidlig på pinsesøndag morgen, 23. mai 2010, 81 år gammel. Han levde og arbeidet i Camphill i Scotland i over seksti år.

Tekst av JOHN BAUM

Denne våren ønsket Friedwart at de 70 år Camphill har eksistert skulle feires; kvinnene hadde flyttet til Camphill hus 1. juni 1940 mens 'The Battle og Britain' ble utkjempet og mennene satt internert. Fredagen før pinse i år ble Kong Arthur spill fremført i salen i Camphill som en markering, med Friedwart og hans kone Nora til stede. Det er ikke tilfeldig at Camphill utviklet seg først i Kong Arthurs rike; det Runde bord er et bilde på fellesskapet.

Camphill var ni år gammel da Friedwart kom dit som 20-åring i 1949 fra krigsherjede Tyskland. Hans mor Grete døde i barsel rett før krigen, hans far, Emil Bock var Erkeoverlenker, øverste leder, av Kristensamfunnet i verden. Camphill var den gang kun ved Aberdeen. Flyktninger som grunnla Camphill åpnet dørene for flere hundre barn og mange unge, søkende mennesker. Friedwart og 24 andre formet det første Camphill Seminaret. Det var et vendepunkt for mange, og samtidig

også for Camphill. For når seminaret var ferdig i 1951, var en ny generasjon klar til å starte nye steder, flere i andre land. Mange reiste, mens Friedwart var en av de som ble i Camphill på nordbredden av elven Dee resten av livet.

Friedwart arbeidet som lærer i over 50 år, og med lederoppgaver i en årrekke. Med årene ble han et levende arkiv over Camphills historie. Fra ungdommen av hadde han observert nøye og i moden alder kunne han svare når folk henvendte seg. Friedwart fulgte de mange elever han hadde hatt i årenes løp, så vel som venner, med varm interesse videre på deres vei i livet: "Å minne om kvelden de som har gått foran oss, og tenke om morgenen på de som er yngre eller jevnaldrende har blitt en dyrebart del av livet", skrev Friedwart en gang.

Friedwart besøkte Norge flere ganger, og kjente mange her i landet. Han fulgte utviklingen av arbeidet i Norge, fra tiden da en gruppe unge og uerfarne mennesker seilte til Bergen for å hjelpe og starte Helgeseter i 1954 og opp gjennom årene. Når mange i øyriket merket mest hvordan Vikinger herjet når de kom til Storbritannia, studerte

Friedwart Bock i 2009.
Foto:
Paul Bock

Friedwart nøye hvor Vikinger slo rot og bemerket at på flere av de steder ble århundre senere Steinerskoler grunnlagt. De dypere historiske strømmer opptok han.

På den motsatte bredden av elven Dee fra Camphill er historisk grunn. Kong William den første av Skottland, William Lion, ga landet der til Tempelridderne rundt året 1187. Camphill har blitt inspirert av Tempelridderens idealer, men har aldri villet eie landet på den andre siden av elven. Men livet har ordnet det slik, at den nærmeste gravplass til Camphill er der hvor de som var beskyttet av troens rustning, levde og arbeidet. Der er nå Friedwart Johannes Bocks grav.

New View, antroposofiske tanker fra England

Tekst og foto JAN BANG

Tidsskriftet "New View" får vi tilsendt fra London regelmessig. Bladet begynte 14 år siden som det Britiske Antroposofiske Selskaps tidsskrift. Tom Raine ble redaktør i 1997 og i 2004 løst seg fra selskapet med et betydelig stipend for å bli helt selvstendig. Stipendet varte til 2007 og i de siste tre årene har økonomien vært svak, og nå henger det et spørsmål om fremtiden.

Vi i Landsbyliv har hatt stor glede av artikler som har stått i bladet, det siste innlegget vi oversatte for våre norske lesere sto i Landsbyliv 19, i fjor sommer. Tom Raines har nå lansert en vennekrets av de som vil

støtte bladet – "Friends of New View" men flere abonnenter er likeså viktig.

Landsbyliv oppfordrer alle som er opptatt av dokumentert antroposofisk virksomhet og som leser engelsk å se litt nærmere på dette tidsskriftet.

Les mer om "New View" på www.newview.org.uk

Bankkort for alle?

Tekst av RIGMOR SKÅLHOLT

Rigmor Skålholt
Foto: Borgny Berglund

"Gjerdrem vil at kontanter skal svi på pengepungen" er å lese i Haugesunds avis 21.5.10. Innskudd og uttak av kontanter i bankene bør koste langt mer enn i dag, mener sentralbanksjef Svein Gjerdrem i

Norges Bank. Utviklingen går bare en vei. Han vil ha oss over på kort og kutte kontantstrømmen så langt som mulig ved å øke gebyrene på håndtering av kontanter.

Angela Rawcliffe fra Hogganvik landsby har sendt meg et varsko: Det er ikke alle som kan bruke eller lære å bruke kort. Flere trenger konkrete penger for å skjønne hva ting koster. Når Norges Bank vil øke gebyrer på kontantuttak og betaling, går det utover de som har lite penger fra før.

Jeg har spurt Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) hva de tenker om dette. Tidligere nestleder Alf Anvedsen, som har holdt en del kurs om håndtering av IKT teknologien, bla. "IKT-mestring i dagliglivet", skriver i en e-post:

"Det er lenge siden jeg første gang hørte om det kontantløse samfunn som en visjon. Dette samfunnet er kanskje ikke så langt borte som vi tror. Vi drar kort som aldri før. Utviklingen vil utvilsomt gagne samfunnet generelt. Det er dyrt å håndtere kontanter og med risiko for ran. Dessuten kan det være vanskelig å avdekke skatteunndragelse og annen kriminalitet ved kontanter... Det er ikke sikkert at det som gagner samfunnet generelt gagner alle samfunnslag. Ved køer i kassene og høye transaksjonskostnader for giro er store deler av det norske folk etter hvert lært opp til å bruke nettbank. Jeg våger den påstand at høye gebyrer og lange køer i kassene først og fremst rammer samfunnets ressursvake. Ikke alle

har tilgang til nettbank eller kunnskap om å bruke den. Ikke alle kan få kort. Jeg er også oppgitt over prisingen av kredittkort. Mange får kredittkort som ikke burde ha det. Du og jeg gjør opp kredittgjelden før det smeller til med rente. For oss er kostnadene ved kredittkort lav. For den som lar seg friste over evne er kostnaden skyhøy, renten er formidabel.

Jeg trekker frem disse eksemplene for å vise at ikke alle samfunnslag får nytte godt av gevinsten ved teknologiske og markedsmessige nyvinninger når det gjelder bank og betalingstjenester. For noen svir dette mye.Veien til det kontantløse samfunn vil gå gjennom utvikling av bedre og mer teknologi. Brukervennlighet vil være et viktig stikkord. De minst ressursvake brukerne blir neppe satt som standard."

Så langt representanten av NFU.

Noen få av de som bor i landsbyene behersker den teknologien som allerede finnes. Jeg vet at Torbjørn Ullereng på Kristoffertunet har lært mye, og han forteller med stor begeistring hva han etter hvert mestrer. Vi kan sikkert gjøre mer for å lære og bruke bankkort, nettbank og billettbestilling og mye mer på nett. Men det er mange som ikke har muligheten til å lære å beherske de nye teknikker etter hvert som de dukker opp.

Det er i ferd med å bre seg en ny form for analfabetisme. Det er flere av oss som ikke klarer å følge med den tekniske utviklingen. Jeg må med skam å melde si at jeg begynner å tilhøre den nye "underklassen". Vi er i ferd med å bli en ny gruppe funksjonshemmede. Det er barrierene som samfunnet lager som skaper funksjonshemninger.

Jeg tviler på at sentralbanksjefen tenker på de som ikke behersker bruk av kort, når han nå ønsker å fjerne bruk av kontante penger. Dette vil gå utover de som har minst penger.

Er det noen av dere som vil være med å skrive et protestbrev til Gjerdrem?

Camphill-bevegelsen

Tekst av ANNE LANGELAND

Anne Langeland
Foto: Borgny Berglund

Dette er det tredje og siste innlegg om Camphill-bevegelsens historie som vi trykker her i Landsbyliv. Den er skrevet for det svenske bladet LÄS, tidsskriftet for den svenske helsepedagogiske bevegelse. Red.

Del 3 Fremtiden

Drømmen om den økonomisk selv bærende landsbyen der inntekter fra verksteder og landbruk skulle dekke alle utgifter, var også en del av den opprinnelige landsbytanken, derfor ble arbeidet sterkt vektlagt. Men ikke noe Camphill sted klarer seg i dag uten statlig støtte (som i Norge) eller uten donasjoner (som i USA) eller uten driftsstøtte fra andre Camphillsteder (som i Russland og i Baltikum)

Organisasjonsmessige har det aldri vært noen internasjonal ledelse eller styre innen Camphillbevegelsen. Hvert sted har alltid stått økonomisk og rettslig selvstendig ut i fra sitt lands betingelser. Men det indre frie, spirituelle fellesskapet, bygget på åndsvitenskap og indre skoloring, har vært sterkt og bundet medarbeiderne sammen både nasjonalt og internasjonalt. Det økonomisk felleskap blant medarbeiderne på hvert sted, bibelaften og collegemøte var gjenkjennelige former i Camphill landsbyene på alle kontinent.

I år er det 70 år siden Karl Kønig kom til Storbritannia og det er over 100 Camphillsteder. Vi ser tydelig at Camphillsteder overalt i verden nå går gjennom sterke organisasjonsmessige forandringer. Det skjer mye ut i fra tidens krav og lovverk, (kontorene blir større og større,) men også fordi blir det stilt spørsmål til de gamle formene.

Da jernteppet falt og nøden viste seg i de gamle sovjetstatene, ble de første Camphillstedene grunnlagt i Estland, Russland, Polen og Latvia (Lettland) med mye begeistring, penger og personlig arbeidsinnsats av medarbeidere fra de norske Camphill landsbyene og etter hvert fra andre steder.

Fortsetter på side 24

De som har vært med i dette pionerarbeidet har fått oppleve på nytt noe av de idealene som skapte Camphill. Nødvendigheten av å skape menneskeverdige forhold for handikappede var utvetydig og de gamle Camphillformene ble grepet med begeistring slik at fikk sin betydning tilbake.

Er sjelen blitt borte?

Camphillbevegelsen iklær seg tidens klær, men samtidig dyrkes og utvikles samvirket mellom beboere og medarbeidere. Måltidene, arbeidssituasjonene, feiringene er fremdeles i stor grad noe som man gjør sammen med og ikke for beboerne. La meg komme med ett eksempel:

Sommeren 2008 ble det invitert til en sommerfestival i Botton Village (den første Camhill-landsbyen for voksne som ble startet i 1955 i England og som i dag har en befolkning på ca 300 mennesker). Foruten landsbyens egne beboere og medarbeidere (unge og gamle) ble tidligere medarbeidere og beboere invitert.

Som ung, ny medarbeider fra 1972 fikk jeg også en invitasjon.

Festivalen varte i en hel uke. Hver dag hadde vi samtalegrupper der beboere, medarbeidere og gjester arbeidet sammen med temaer som: "Hva har møtet med Botton Village gjort med deg?", "Hvilke utfordringer står du overfor i livet ditt?", "Hva kunne du gjøre annerledes?", "Hva burde Botton gjøre annerledes i tiden som kommer?" Det var alle eksistensielle spørsmål og det ble en dyp og inderlig

samtale mellom mennesker som hadde det til felles at de bodde i eller hadde bodd i Botton Village en gang. Ikke alle var like taleføre, men der det ikke var ord, hjalp venner til ved å fortelle hva den som ikke kunne snakke arbeidet med, likte å gjøre på fritiden osv, neste dag hadde han selv med en bok som han ville vise fram. Slik fikk likevel alle en stemme.

En annen del av dagen var satt av til kunstneriske øvelser i drama, eurytmi, musikk, maling. Dette var forberedelser til en stor fellesoppføring av et Parsifalspill. Gjennom alle disse dagene som også ble fylt ut med måltider, dans og hyggelig samvær, kunne vi oppleve at vår egen eksistens og Parsifals veg smeltet sammen for et øyeblikk i det avgjørende spørsmålet for all menneskelig sameksistens: "Hva feiler det deg?"

I slike øyeblikk, gjennom slike opplevelser kommer noe av Camphills vesen til syne og blir opplevbart. Der den andre blir utgangspunkt for mitt liv og jeg kan erkjenne egen svakhet finnes det et kimpunkt for fellesskap. Her trengs ingen merkelapp beboer, medarbeider, terapeut, verkstedsleder. Vi møtes gjennom vår menneskelighet. Her er vi ikke forskjellige, men like. Jeg tror at dette fortsatt er Camphills oppgave å skape former hvor dette kan oppleves reelt. Men det skjer ikke av seg selv, det må øves og villes. Dette er kanskje grunnen til at Camphill har blitt kritisert for en viss innadvendthet, men for å skape rom for at vi kan komme til "Parsifal spørs-

målet", trengs det en viss grad av avsondrethet fra den vanlige "samfunnsstøyen" i tiden. Vi må skape situasjoner der en enkelte har en stemme og får mulighet til å si noe nytt og uventet fordi han blir inspirert. Det kan skje når det finnes stille stunder i løpet av uken, når vi kan skape og ta del i et levende kultur og åndsliv. Det skjer når medlemmene i et samfunn har noen felles bilder, tanker, fortellinger eller kunstneriske opplevelser. Hvis dette samtidig er menneskehetsbilder, -tanker og -fortellinger, blir vi verdensborgere. Innadvendtheten kan bli til verdensforståelse.

Beboerne trenger ingen intellektuell tilnæringsmåte, i tillegg trenger de som oftest også litt mer tid og gjentakelser og langsomt går det opp for medarbeiderne at de også trenger det og at vi trenger hverandre. Det finnes en fare at noen Camphillsteder i dag blir mer som en institusjon. Det er når det bare blir en kategori mennesker som hjelper noen i en annen kategori. Dessuten når denne hjelpen blir helt tvunget inn i tidsskjema. Beboerne blir til de hjelpetrengende og medarbeiderne kommer og går og gir hjelp etter forutbestemte planer. Sammen med alle samfunnets krav til målbar standard og til rapportering av avvik, kan vi komme til å tro at det gode livet mellom menneskene er det som måles og veies og sikres gjennom flere og flere avviksbeskrivelser.

I Camphill som i alle andre antroposofiske helsepedagogiske og sosialterapeutiske sammenhenger tror jeg utfordringen i dag ligger i den enkelte medarbeiders indre erkjennelse av hva mennesket er. Mister vi menneskebildet gjennom alle ytre forordninger, har vi ikke noe mer å gi. Nøden vi står overfor er at vi ikke lengre kan se at mennesket er et åndelig vesen. For å vende denne nøden må vi stå sammen alle som vil arbeide ut i fra antroposofien.

Karl Kønig beskrev denne oppgaven som vårt århundres nye ridderskap:

"Det finnes et ridderskap i det 20. århundre. (dette ble skrevet i 1945) Dets medlemmer rir ikke som i tidligere tider gjennom fysiske skogers mørke. De rir gjennom skoger av sinnets mørke. De har en åndelig rust-

Urteplukking i Svetlana, Russland i 90-årene. Foto: Borgny Berglund

ning og en indre sol gjør at de stråler. Ut fra disse lyser det helbredelse, helbredelse fordi de vet at mennesket er et åndelig vesen. Disse riddere må skape indre rettferdighet, indre fred og sikkerhet i vår tids mørke.”

I det 21. århundre begynte noe stort og nytt for Camphillbevegelsen i Norden.

Det var det store felles Allkunstverket, sommerfestivalen, som har begeistret, berørt og skapt sterke bånd av samarbeid og vennskap mellom Camphill og andre antroposofisk grunnlagte sosialterapeutiske virksomheter. I år ble også andre grupper av beboere og medarbeidere invitert til å delta i ”Peer for alle” på Gålå. Mange som ikke hadde opplevd mennesker

med utviklingshemning i en kunstnerisk framførelse, ble meget berørt og noen sa at de først nå forsto Ibsens skuespill. Hvis dette er sant, har vi en verdensoppgave foran oss. Sammen må vi fortsette å skape muligheter og rom for at det som i utgangspunktet synes å være svakt og mangelfullt, blir til det som skaper mening.

Måneknuter

Tekst av NINA BRUN

Foto JAN BANG

Nina Brun

Måneknuter oppstår når solens og månens baner krysser hverandre, da er det også sol eller måneformørkelser. Disse måneknutene gjentar sin spesielle stilling på himmelen etter

nøyaktig 18 år, 7 måneder og 9 dager. Når vi overfører denne perioden til menneskelivet kan vi spore viktige forandringer. Den andre måneknute er når man blir 37 år, 2 måneder og 18 dager gammel.

Måneknutene handler om fornyede impulser. Om renselse. Om noe som hender med mennesket som gir nye muligheter. De kan også markere oppbrudd, flytting fra barndomsbyen, og å tape gamle vennskap av syne.

Vennskapet kan også holdes glødede varmt, en vennemetamorfose, at vennskapet fortsetter på en høyere oktav. Avskjeden fra foreldrene behøver ikke bety avskjed fra dem som mennesker, men som foreldre.

Et eksempel: Frøken Y har gamle, strenge foreldre, som ikke liker hennes eksotiske kunstnernatur. De er ukjærlige mot henne, men hun VIL bli kunstner, og atten år gammel blir hun utstøtt fra barndomshjemmet. Hun begynner helt fra null, uten stilling, uten penger, og bor her og der hos venner. Plutselig forelsker hun seg i en mann og de gifter seg, og han tar seg faderlig av henne. Men ved hennes annen måneknute, da hun er 37 år og 2 måneder, tar de farvel, det ble for mye far-datter forhold og kunne ikke fortsette.

Dette betyr ikke at man nødvendigvis skal gifte seg og skille seg ved hver måneknute!

Den første måneknuten handler om å ta avskjed fra de som man ikke har noen fremtid med utenom fødselen. Den annen måneknute har en forskjellig farge, men den handler også om frigjøring og avskjed.

Den avgjørende faktor er den bevisste vilje og den målrettede aktivitet. Resignerer vi overfor begivenhetene, så vil de avskjeder som ligger i måneknutetiden faktisk være tvangsmessig. Vi har alle frihet til å foreta nye møter som er oppfylt og avrundet.

Den annen måneknute gjelder om å kunne være/leve alene. Den som ikke utholder ensomhet, og for eksempel klamrer seg til gamle vennskap, vil i alderdommen føle seg meget ensom og lide under det.

Disse måneknuteinnvirkninger i biografien er lovmessigheter som ikke blir bemerket når de aktuelle livsforhold stemmer overens med livsimpulsens videre gjennomførelse. Dessuten kan det være overskygget av andre faktorer

som former biografien. Det er ingen mening i å forberede seg på måneknutene. Man kan ikke forebygge eventuelle avskjedstagner eller adskillelser. Kjennskapene til måneknutene kan kun være meningsfylt til bruk for en fordyppelse i forståelsen av livsløpet.

Måneknutene handler gjennomgående om fornyede impulser (første måneknute) og renselse utenfra (annen og tredje måneknute). De handler om både avskjed, frigjøring, og nye muligheter, både triste og gledelige tildragelser.

I min familie og vennkrets har det uansett hørt med til sjeldenhetene, slike markante, dramatiske omkalfatring og tap ved nevnte måneknutetider. For oss har det like mye, eller mer, vært snakk om forfriskende nye muligheter, nye menneskemøter og metamorfoser av gamle vennskap og sosiale sammenhenger på en høyere oktav, forbundet mer med glede og undren enn tap og smerte.

De som vil fordype seg i tema kan lese mere i boken ”Biografarbeide og livsrådgivning” av Mathias Wais.

Foto: Borgny Berglund

I denne utgaven fokuserer Landsbyliv på Senior Politikk. Dette ble tatt opp på Camphill Landsbystiftelsens Representantskapsmøte på Jøssåsen i juni i år og ble også behandlet på Norsk Forbund for Helsepedagogikk sine fagdager på Ringerike i mai. Vi har innlegg fra begge treffene her. Med eldrebølgen skummende over oss er dette et veldig aktuelt tema, og vi håper at Landsbyliv kan bidra med å holde fokus på det. Vi setter stor pris på tilbakemeldinger.

Red.

Vigs Ängar og arkitekt Lillemor Husberg

Teksten er basert på hjemmesiden www.vigsangar.se og informasjon gitt av Tone Kleive

Vigs Ängar ligger i Køpingebro, forstad til Ystad i Skåne, den sydligste by i Sverige. Vigs Ängar er bygget som bokollektiv for eldre, - oppgående, rullestolbrukere eller sengeliggende, og åpnet i 1995.

I dag er mange beboere sterkt hjelpetrengende og stedet er fullt bemannet som på et sykehjem. Folk kjøpte først egen leilighet med andel i fellesarealene, men i dag betaler Kommunen bemanningen og driften, og har etter hvert kjøpt huset. Stedet er internasjonalt kjent og får besøk fra hele verden. De har åpent hus hver torsdag for besøksgrupper.

Arkitekt Lillemor Husberg fra Skåne i Sverige er spesialist på å tegne boliger og bokollektiv for eldre, også sykehus og sykehjem. Hun har utviklet en menneskelig arkitektur med glidende overganger mellom hjem, sykehjem og sykehus. Hun er inspirert av antroposofisk arkitektur.

Lillemor Husberg fulgte sin egen eldre mor gjennom det offentlige systemet, og opplevde hva hun ikke syntes fungerte bra eller manglet og som kunne gjøres annerledes eller i tillegg. Hun har en sensitivitet for hvor-dan sansene forandrer seg med alderen, og bygger etter det. Hun arbeidet flere år som ansvarlig leder for Vigs Ängar og fikk da oppleve det som mange arkitekter aldri får; å kjenne på kroppen hvordan hennes egne bygg fungerer i praksis. I dag arbeider hun i det svenske departementet med omsorgspolitik for eldre.

Utfordringen er å skape en arkitektur som muliggjør et variert sosialt liv.

Mange har behov for ensomhet. Her har hver leilighet egen inngang, en må ikke passere fellesarealer for å komme hjem til seg selv. Hver leilighet har eget lite kjøkken og muligheter til å spise alene, også egen uteplass.

De som har behov for tosomhet, kan bo i leiligheter for par.

Det sosiale ivaretas av felles kjøkken og oppholdsrom for hver gruppe av 8 leiligheter. Her kan du og dine naboer skape et eget mindre fellesskap, og en stor forsamlingshall gir rom for store sammenkomster. Kaféen er også åpen for folk utenfra. Da kan man også treffe folk som ikke bor i huset. Terapiavdelingen, med eget mindre terapeutisk basseng, er også åpen for folk utenfra, og bidrar ytterligere til et variert bomiljø. Det finnes felles hobbyrom og andre disponible rom, og de 32 leilighetene gjør at bomiljøet får god sosial variasjon.

Mulighetene til bevegelse inne i huset, er en spesiell fordel i vårt lange og glatte vinterhalvår. Huset er bygget i et 8 -tall, med et langt gangsystem som følger innsiden av 8-tallet.

Sunt innemiljø ivaretas av utstrakt bruk av giftfrie materialer som virker forebyggende på helsen både fysisk og psykisk. Kapasiteten på våre viktigste avgiftningsorganer, nyrer og lever, avtar med alderen. Det er derfor viktig for eldre å redusere på den daglige belastningen fra gifter i omgivelsene. Kjøkkenet på Vigs Ängar vektlegger derfor av samme grunn å bruke mest mulig økologiske matvarer. Og det å ha tilgang på regelmessige måltider når en selv ikke lenger orker å lage egen mat vet vi er viktig.

Foto: Borgny Berglund

Dårlig belysning og lysstoffrør tærer på kreftene over tid, det samme gjelder dårlig akustikk og forvirrende fargebruk. De fleste opplever hvor slitne de blir etter en dag på et kjøpesenter, for her er det nettopp ikke tatt hensyn til disse tingene. Når en blir eldre, og blir fortere slitne, spiller dette en enda viktigere rolle. Og skulle en få en demenstilstand så forsterkes det ytterligere. Bevisst bruk av farger og former er viktig. På Vigs Ängar er det en fin blanding av beroligende og oppkvikkende stemninger, med utstrakt bruk av naturlig lys. Her finnes det ild i peisen, en fontene med rennende vann, årstidene alltid synbare fra gangene ut mot hagene. Regnet som pisker, stormen som raser, snøen som daler, solen som varmer.

Vigs Ängar kan helt sikkert virke inspirerende i den debatten som nå er på full fart innen i Camphill landsbyene, og som forhåpentligvis også kommer til å bli tatt opp av de andre antroposofiske virksomhetene her i Norge.

Initiativgruppen på Nesodden

Det Norske Stortinget har pålagt kommunene å ta mer ansvar for sine egne innbyggere når det gjelder helse. Kommunene er pålagt å begynne et forebyggende arbeid for å redusere på livsstilssykdommer, depresjoner og andre sykdommer som kan forebygges og rehabiliteres i kommunen.

Tekst av TONE KLEIVE og JAN BANG

I tillegg har Eldrebølgen, (nå gått over til å kalles Eldre-sunamien) begynt, og sammen skaper dette utfordringer som er kjempestore for kommunene. Nesodden kommune er en fattig kommune, allerede nå er det mange som får avslag på søknader om kommunal hjelp. Innen 2020 var det meningen å bygge 120 sykehjemsplasser i tillegg til masse omsorgsboliger. I følge kommunen selv skal det holde hardt om de skal klare dette.

Kommunen har nå blitt oppfordret av eksperter, og har selv innsett, at den må ta i mot hjelp fra private initiativer. "I nøden lærer naken kvinne å spinne"; - det kan komme noe kreativt ut av at vi har så lite å rutte med. De neste generasjonene av eldre vil garantert stille høyere krav enn det de eldre i dag krever til økologisk tilpassede hus, hus som ikke er skadelige for helsen. La oss bygge hus hvor også disse generasjonene har lyst til å bo.

Vi er en gruppe som ønsker å:

- 1) bygge et bofellesskap for eldre hvor driften og tilbudet om pleie er antroposofisk inspirert
- 2) hvor hver eier egen leilighet
- 3) hvor kommunen betaler driften
- 4) og at våre ideer og kunnskaper kan bidra til at kommunen generelt får en god utvikling av eldreomsorgen.

Gruppen besto opprinnelig av 2 sykepleiere og 1 lege, men flere har kommet til etter hvert, med forskjellige yrkes- og erfaringsbakgrunn og aldre. Vi kaller oss en Initiativgruppe, teller 14 personer, men har mange flere som støtter oss.

Foto: Borgny Berglund

Et forslag til organisering av eldreomsorgen i kommunen som vi ser for oss er et sted som ligner Vigs Ängar. Derfor inviterte vi Lillemor Husberg til Nesodden i januar i år. Foredraget var godt besøkt. Etter foredraget hadde Initiativgruppa fullført den jobben vi ble enige om i utgangspunktet: å få arkitekten fra VÅ til Nesodden. Deretter ønsket vi å gi stafettpinnen videre for å danne en interessegruppe og arbeidsgruppe. Men på tross av den store interessen og støtten så er det vanskelig å få folk til å bidra praktisk. Vi har derfor innledet et samarbeid med et eiendomsutviklerfirma www.funksjonell.no som vi har hatt dialog med over ett års tid. De er svært interesserte i vårt prosjekt, de kom på foredraget, og er nå villige til å gjøre alt arbeidet fra A til Å, inkludert å ta den økonomiske risikoen. De har også den store fordel at de har *mulighet* til å få kjøpe en stor nok og egnet tomt her ute, noe som ikke er lett i indre Oslofjordområdet generelt, og nordre del av Nesodden er ikke noe unntak. For tiden er de travle med å bygge bofellesskap for funksjonshemmet ungdom her ute. Dette gir dem verdifull erfaring i å bygge etter institusjonelle krav. Kommunen har i den forbindelsen hatt utstrakt samarbeid med dette firmaet, og ønsker et videre samarbeid med dem, - noe som styrker vår tro på at de kan gjøre en god jobb for oss også.

Flere i kommunen er blitt så fasinert av våre planer at de vurderer å bygge et lignende bygg også på sydlige delen av Nesodden. I tillegg har de inne en søknad fra en tomteeier som ønsker å bygge noe tilsvarende midt på Nesodden. Denne tomteeieren samarbeider med Maj-Len Sundin, tidligere direktør på Vidarklinikken, og han kom på foredraget vårt og ble inspirert. De ser ut til også å tenke spesialisert rehabilitering for eldre, da denne mannen har vært primus motor for å bygge og drive Catosenteret i Son www.catosenteret.no

Med disse 3 bofellesskapene fordelt rundt i bygda vår vurderer kommunen å droppe planene om å bygge nytt sykehjem med 120 plasser, kun utvide det de har med 32 plasser. Dette vil spare kommunen for store investeringer, penger som heller kan gå til å styrke bemanningssiden.

De har også forstått at ved å trekke inn den alternative medisinske tilnæringsmåten, så vil det trekke til seg personale som ellers ikke kunne tenke seg å arbeide i kommunen. Og dette er et viktig kort vi har på hånden, fordi personell blir den store bøygen i eldreomsorgen fremover.

Videre oppgave til Interessegruppen blir nå å møte opp i de politiske partiene og utvalgene og overbevise dem om at de må stemme frem vårt prosjekt i kommunestyret. Dette regner vi med å gjøre ferdig i høst. Vi vet at partiet Rødt ikke ønsker private aktører. Men ellers har vi fått mange sterke signaler på at det er bredt ønske om at vi får bygge.

I tillegg må interessegruppen skaffe kompetente folk som kan være "vakhunder" for oss som er "bestillere" og følger opp arbeidet som eiendomsutviklerfirmaet utfører, blant annet på økonomi, byggteknikk, arkitektur og salg av leiligheter.

VET DERE I CAMPHILL eller andre som leser dette OM NOEN Å SPØRRE så er vi takknemlige for å høre om dem.

Hvorfor kan dette være interessant for Camphill?

I samtale med Regula Knup på Vidaråsen, med Olaug Hagerup på Solborg og Jan Bang kom det frem at det ikke er nok plasser på Ita Wegmannhuset til å dekke Camphills eldrebølge. Noen opplever også at de som gamle ønsker å bo nærmere sitt nåværende hjem, ønsker ikke å flytte så langt.

Innlegg fra TONE KLEIVE

Tomt ved Tyrifjorden:

Ole Hermann Hollerød, bonde og eier av store områder på vestsiden av Tyrifjorden, har sittet i styret for Steinerskolen på Ringerike, ivrig bygdeutvikler, våken samfunnsmann, har bl.a. gitt tomt til kretsengselet på Ringerike, har tilbudt oss en av sine tomter på Tyristrand, pris er enda ikke diskutert, men den ligger langt under Oslopris som han sa. Ole Hermann

kom på foredraget vårt sammen med sin datter og kone (på tross av snøkaos!). De ble begeistret for Vigs Ångar, og ønsker å se på muligheten til å få til noe lignende, hvor eldre folk fra Solborg og Oslo spesielt kan tilbys leiligheter.

De ønsker i så fall å se på et mulig samarbeid med Camphill. Dette kan skape interesse for antroposofisk pleie og medisin i Norge som vi håper kan gi tilvekst på sykepleiersiden. Begge sykepleierne i initiativgruppen er utdannet Camphillmedarbeidere i tillegg til vanlige sykepleiere. Det er ønsket å bruke det som en mal for kurs/utdanning tilgjengelig for de ansatte i bofellesskapet og andre interesserte. Dette kan gjøre at eldre fra Camphill kan tenke seg å bo i et sånt fellesskap, selv om det blir fysisk utenfor Camphill.

Utbyggerfirmaet vi bruker har vist interesse for å utvikle området ved Tyrifjorden også, hvis det skulle bli ønskelig.

Arkitekt Øystein Thomassen har sagt seg villig til å være ansvarlig arkitekt, - enten for å følge opp tegningene tilsvarende Vigs Ångar, eller selv å tegne et eget utkast og følge opp det. Han samarbeider til vanlig med Will Browne fra Vidaråsen, og Will har jo erfaring med å tegne helseinstitusjon i arbeidet med Ita Wegmannhuset. Så her vil vi føle oss i trygge hender. Øystein kom også på foredraget vårt og lot seg begeistre av det.

Verdien av å være

Dette er et tema som har blitt tydelig for meg gjennom mitt arbeid på Solveigs Hus på Granly i 7 år.

Tekst av LIV KJÆRNES
Foto BORGNY BERGLUND

Liv Kjærnes

Granly Stiftelse er Norges eldste helsepedagogiske hjem, startet av Solveig Nagell i 1938. I dag bor det 26 mennesker med psykisk utviklingshemming her. Noen av beboerne har bodd her siden de var

3-4 år og er i dag mellom 60 og 70 år gamle.

Derfor kom ønsket frem om at de kunne få bli gamle og kanskje pleietrengende her på Granly. I 2003 sto huset ferdig – en omsorgsbolig med plass til fem mennesker. Bygget ble oppkalt etter Solveig Nagell. Her skulle man få bli gammel og være til sin død.

Det har vist seg at det å skulle flytte til en slik bolig på forhånd kan være en krevende prosess for noen, ikke minst trenger familie og hjelpere rundt den som skal flytte ofte tid til å venne seg til tanken. Enkelte prøver å overse eller fornekte at interesser endrer seg og behov blir annerledes. Og spørsmålet er: Er det mindre verd å være gammel?

Uansett, det ble til slutt fem mennesker som flyttet til Solveigs Hus.

Vi har forsøkt å tilpasse situasjonen for den enkelte beboer slik at de daglige rutineene som måltider og arbeid fortsatt løper som en klar struktur. Men vi har sluppet opp, slik at det ikke lenger er så fast for den enkelte. Å bli gammel innebærer at formen varierer. Det "Hans" greide i går eller i morges er det ikke sikkert han greier akkurat nå. Kanskje må frokosten for Hans være senere i dag, selv om de andre spiser kl. 8.30. Kanskje orker ikke Hans mer enn halv arbeidsdag i dag, men i morgen greier han full dag igjen. Hos oss er det mulig å beholde arbeidsplassen sin, selv om man ikke

er produktiv og virksom, men "bare" er tilstede. Hans' glede over arbeidet med krydderurter er like stor og viktig selv om han ikke lenger kan renske dem med egne fingre.

Da beboerne etter innflytting opplevde denne fleksibiliteten, følte de det som en lettelse. Det var tydelig at det som før kunne se ut som dårlig humør skyldtes mye manglende krefter og sviktende orienteringsevne.

Mange hos oss har Downs Syndrom, og vi ser at de blir tidlig gamle og mange får demens. De har en veldig individuell vei i denne situasjonen, og jeg vil bringe noen eksempler.

”Trude” var i sitt voksne liv den effektive husmoren, arbeidsom, men ikke så glad i å innordne seg. Det ble lett konflikt da. Da hun ble dement, mistet de sosiale strukturene sin betydning, og hun behøvde ikke opponere. Hun viste en grenseløs tillit til menneskene rundt seg, gav seg hen. Hun var den første som ble pleietrengende på Solveigs Hus, og dermed fikk vi bygge opp kompetansen på dette i medarbeidergruppen med den mest tålmodige og tillitsfulle personen i sentrum. Hun døde hos oss, og en medarbeider uttrykte: Trude lærte meg noe om å dø. Nå kan jeg møte det i min egen familie på en annen måte.

”Hans” har hele sitt liv syntes at det har vært vanskelig å tolke hva som skjer mellom mennesker og hva de forventet av ham. Hans måte å forsvare seg på var å si nei ved enhver henvendelse til ham, svært tydelig. Det gjorde at man måtte kjenne ham godt for å kunne gjøre noe sammen med ham. Hans ble også dement da han var omkring 50 år. Han opplevde også at strukturen rundt ham mistet sin betydning. Hans lettelse var enorm. Omverdenen var ikke lenger truende. Han gledet seg over de som var i nærheten og delte ut klemmer og smellkyss. Det er blitt en veldig viktig periode i hans liv.

”Tom” har vært den flinke, han kunne utføre mange arbeidsoppgaver. Han reiste rundt og kjente mange. Også han utviklet demens i en alder av 50år. For ham var det ikke så enkelt å miste ferdigheter og oversikt. Han måtte kjempe for å bevare kontroll over seg selv og sine omgivelser og har ikke hatt den samme tilliten som de andre to.

Jeg forteller disse historiene for å vise at det mange ser på som noe negativt, også kan innebære viktige erfaringer for den det gjelder.

Men gjennom disse årene har vi sett at veven er større enn som så. Solveigs Hus har fem mennesker som bor der. Fordi de finnes til, fordi de er gamle og noen av dem demente, så kommer det mennesker for å hjelpe dem. Vi er en fast medarbeiderstab. Dessuten kommer det ungdommer for å være praktikanter,

delvis fra utlandet, delvis fra forskjellige utdanninger i Norge. Til sammen har vi blitt mange mennesker gjennom disse årene.

Hva gjør de gamle med oss?

Det å være utviklingshemmet, gammel og kanskje dement er ingen enkel livsoppgave. De har vanskelig for å gi uttrykk for egne behov, egne grenser. Dessuten varierer både tilstand og behov mer enn før fra øyeblikk til øyeblikk. Derfor må vi som er rundt øve på å være i øyeblikket, se med nye øyne hele tiden. Vi må være våkne for situasjonen, kroppsspråket, kjenne historien bak og forsiktig tolke, igjen og igjen. Her finnes ingen ferdige løsninger. De må skapes i øyeblikket. Og blir det feil, må vi prøve igjen. Det krever stor årvåkenhet, fleksibilitet, og ikke minst tålmodighet.

Denne øvelsen gjør noe med oss som mennesker. Ingen blir eksperter, den ene dagen er det jeg som har nøkkelen, den andre er det du. Dette krever åpenhet og tillit oss imellom, ellers greier vi det ikke. Vi får en mulighet til å utvikle oss som mennesker – hvis vi vil. Ungdommene som er innom oss får en viktig livserfaring å ta med videre til andre oppgaver.

Vi vet at vi er i ferd med å få stadig flere eldre mennesker i blant oss. Men vi har stadig mindre tid til å gi dem den hjelpen de trenger. Er det kanskje vi som ikke helt ser den hjelpen de tilbyr oss? Kunne det være slik at mennesker som er helt avhengig av vår stell og pleie kan lære oss til å bli mer hele i oss selv?

Det er kanskje produktivt å (bare) være?

Liv Kjærnes er sykepleier og husansvarlig på Granly.

Red.

Eurytmi med eldre mennesker

Bevegelseskunsten Eurytmi kan utføres av mennesker i alle aldre. Også eldre mennesker kan ha mye glede og hjelp av å gjøre eurytmi.

Tekst av SIMONE WANTZ

Der hukommelsen begynner å svikte, livskreftene trekker seg litt tilbake og kroppen blir stiv og vond og da kan det være fint å få ”påfyll” gjennom eurytmi. Eldre mennesker er ofte ikke så intellektuelle og rasjonelle som vi er ”midt” i livet.

Forholdet til lek, sang og rytmer blir igjen sterkere i alderdommen. Eurytmi med eldre kan ofte gjennomføres på en mer lekende måte, litt som når man gjør eurytmi med barn – uten at det blir ”for barnslig” og da med litt mindre fysisk bevegelse. Hos gamle mennesker kommer hukommelsen ofte igjen gjennom sang og rytmer.

Spesielt med mennesker som har Demens kan det være til stor hjelp til å bruke gamle kjente sanger og dikt for å hente dem tilbake i nuet. Under en eurytmitime med eldre gjøres det meste sittende. Sammen sitter man i en krets og gjør øvelsene. Og man kan gjøre mye sittende med armene, hendene, fingrene og også med føttene. I eurytmi er det jo ikke bare den ytre bevegelse som teller, men også sjelen skal ”beveges” i samklang med de fysiske bevegelsene.

Kobberballer er fint å bruke. Man kan bevege sammen med et rytmisk værs: ”fra den ene til den andre, rundt og rundt så skal den vandre opp til himmelen ned til jord og så går den hjem til mor (eller bror).” Etter at en hver har beveget sin kobberball en stund – og blitt varm - kan man sende dem videre i kretsen. Og det er veldig morsomt å kjenne hvor varme noen baller har blitt, mens andre enda er kjølige.

Fortsetter på side 30

Eurytmi, og spesielt terapeutisk eurytmi, styrker livskraftene og immunforsvaret. Det er noe mange har behov for og spesielt eldre mennesker. En venn av meg i Sveits gjør et forskningsarbeid om terapeutisk eurytmi med eldre mennesker. Han forsker på hvor vidt eldre mennesker, som gjør eurytmi og terapeutisk eurytmi, faller like så ofte som andre eldre.

Eurytmi kan hjelpe til at gamle mennesker er mer tilstede i sjel og kropp, i tillegg til at det kan gi glede. Da kan det også bli lettere å forlate dette jordliv når den tiden er inne. Eurytmi kan også være til hjelp for å ledsage et menneske gjennom dødsprosessen. Da er det en annen som gjør eurytmi for den døende.

Et dikt som godt kan brukes til eurytmi med eldre er "Sommerfugl" av Inger Hagerup:

"Så rart det er å tenke på at jeg er larve, stygg og grå, men se hva tiden bringer! Nå er jeg lett og nydelig og jeg kan føle tydelig: jeg er blitt blomst med vinger!"

Foto: Borgny Berglund

Simone Wantz er frilans eurytmist og kan kontaktes: simonewantz@gmail.com

I neste utgave av Landsbyliv skriver Simone om eurytmi som kunst og teaterforestilling. Et innlegg om terapeutisk eurytmi (helseeurytmi) følger i en senere utgave av Landsbyliv.

Red.

Pensjonsalder - post Camphill

For noen år siden, på et dialogmøte i Föhrenbuel, sa Ursel Pietzner at man må begynne å forberede pensjonsalderen når man er 56, ellers er det for sent. Tull tenkte jeg. Når man kommer dit er det jo bare å ta imot pensjonen og leve som før.

Tekst av ARILD SMEBY

Arild Smeby
Foto: Borgny Berglund

Det skulle vise seg at jeg tok feil. Jeg hadde aldri forestilt meg å leve et gammelt liv utenfor Camphill, men vi ble sjuke begge to og hadde ikke forberedt stedet på at vi skulle leve der som gamle, udugelige og plag-somme medarbeidere.

Vi fortsatte som husforeldre i flere år etter at vi egentlig ikke hadde krefter til det mer, fordi vi trodde det var så lite folk at vi var uunnværlige og kanskje også fordi vi ikke så hvordan vi kunne hoppe ut i det ukjente.

Så endte vi opp med å kjøpe et hus 6 km vekk fra Hogganvik opp i en dal. For meg som nordmann var det jo bare fint å ikke ha naboer. For Annarøs var det en katastrofe. Det at vi ikke kunne fortsette på Hogganvik var vel til det beste, for alle parter. Vi slapp å bli sure, gamle medarbeidere som pleiet sine fikse ideer og så på alt det de yngre ikke gjorde riktig, og de fikk frihet til å gjøre sine feil som vi hadde gjort uten eldres overoppsyn.

Da vi flyttet til huset utenfor Solborg, ville vi jo prøve å være en del av landsbyen. Det var ikke lett. Det økonomiske var vel den største bekymringen. I den helsemessige tilstanden vi var da virket det helt ureelt å bo utenfor og bli med i det økonomiske fellesskapet. Dette var medvirkende til misforståelser og en hard konfrontasjon med beskyldninger som jeg trengte mer enn et år på å komme meg over. Men i den prosessen ble jeg klar over at jeg egentlig var helt fri. Jeg behøvde ikke å involvere meg og jeg bestemte meg for ikke å gjøre noe jeg

ikke ble bedt om, også da var jeg fri til å si nei uten å ha dårlig samvittighet!

Man kan spørre, ga vi oss for seint? Annarøs var sjuk, jeg var sliten og nedfor. På spørsmål om hvor lenge det ville ta før jeg kom til krefter igjen svarte legen: I din alder? Tja, 3 til 4 år eller kanskje aldri.

Det var jo oppløftende!

Vi gikk fra sykepenger til AFP fra KLP og det ble smalhans. Etter noen bruduljer og litt hjelp fikk vi etter hvert en økonomi til å leve med. Det hjalp.

Da Solborg skulle selge huset vi bodde i, fikk jeg solgt hytta mi på Vestlandet som jeg hadde kjøpt for arvepenger, før krisa. Dermed hadde jeg en egenandel som gjorde at jeg med hjelp av banksjefen i Vikedal kunne få et rimelig flexilån for folk over 60, slik at vi kunne kjøpe huset. Etter hvert som jeg nedbetaler på det lånet, opparbeider jeg meg en kreditt hvor jeg fritt kan ta ut og sette inn etter behov. Naturligvis begynner rentene å løpe ved uttak, så jeg passer meg for å ta ut til forbruksutgifter! Men det er betryggende å ha i bakhånd.

Psykologisk gjør det en stor forskjell, å spinke og spare for å nedbetale gjeld og derved øke kapitalen og selv være ansvarlig for vedlikehold mot for, min følelse, å kaste en betraktelig sum ut av vinduet hver måned i husleie og så være misfornøyd med vedlikeholdet. Det ble også mer interessant å gjøre vedlikehold sjøl.

Men med friheten kom også behovet for kontakt.

Jeg har tenkt en del på hvordan det var med spesielle folk i de ikke alltid så gode gamle dager i Camphill. Det var ikke så mange gamle i min tid i England og Skottland og de som var, fikk noen oppgaver de kunne klare og det var jo også noen som fikk være de vriompeisene de alltid hadde vært, selv om det kanskje ble mer fremtredende når de ble gamle.

Det man var mer fokusert på var kunstnerne, som jo var ønsket, særlig

eurytmister og lignende, men bortsett fra Irmgard Lazarus ble de aldri lenge.

De ble lei av å bli sett skjevt på fordi de trengte tid til å holde det kunstneriske ved like istedenfor å ta del i det pesende livet vi andre førte. Leger var hevet over dette.

Som jeg ser det var det først da Hermann og Trude Gross kom at ting forandret seg. De kom først til Newton Dee. Det gikk ikke noe særlig. Men de ble kjent med Thomas Weihs som også hadde begynt å skrive bøker og lage skulpturer som ble plassert ut i terrenget, at ting ble mulig. Da de flyttet til Myrtle Lodge, kom de under Thomas sine beskyttende vinger og beskyttelse. Med Thomas sin anerkjennelse, kunne de begge leve i Camphill og med sin kunst sette farge på livet der med drama og maling.

Eurethmiskolen kom og ble tatt under Anke Weihs's beskyttelse på samme måte. Da de flyttet til Ringwood var det Alex Baum som ble deres fadder og gjorde at de kunne integreres.

Irmgard Lazarus hadde en spesiell forbindelse til Dr. Kønig og da hun kom til Norge som 70 åring var det Margit Engels vinger hun kom til. Margit tilrettela det slik at Irmgard hadde trygghet til å fungere til hun døde 94 år gammel. Jacoba Holla var i en lignende situasjon. Det gikk noen kuler varmt, men som Irmgard sa: Nettene er jo lange nok til å gråte ut i.

Da Johannes Hertzberg kom til Hogganvik tok jeg sånn litt etter litt på meg å snakke med ham og informere ham når han kom tilbake fra reisene sine. Fikk ham ansatt som lærer på kommunens bekostning for å bedre økonomien og pensjonsutsiktene hans. Da jeg så ble sjuk og også litt lei av staheten hans og ikke orket mer, ble han sur og negativ og reiste etter hvert til Kristoffertunet etter 20 år i Hogganvik.

Det jeg prøver å si er at når folk blir gamle og ikke lenger klarer den daglige tredemølla og føler seg utenfor og blir usikre på om de er ønsket eller rett og slett uønsket, så går det som regel galt hvis ingen har tid og ork til å ta dem på seg være deres talsmann til overfor resten av samfunnet.

Og – dette er mine tanker – sånn som livet på Camphillstedene utvikler

Foto: Dag Balavoine

seg med myndighetenes stigende krav angående lover og regler, men også en annen innstilling hos de nye som kommer, det siste, delvis fordi vi eldre ikke har klart å formidle community-idealene, men også en annen innstilling til livet i de som søker seg til Camphill nå, så er det mitt inntrykk at stedene utvikler seg mer i retning av å være arbeidsplasser. Det som før var fremtredende, nemlig å være en fellesskapsimpuls som skulle finne nye sosiale samlivsformer mellom mennesker som ikke var blodsbeslektet, men hadde et felles åndelig ideal, (Av og til gikk det jo på helsa laus, men det gjør det andre steder i verden også!) En impuls som skulle være en forberedelse til den neste kulturepoken, slik som frimurere, rosenkreuzere og tempelriddere o.a. hadde arbeidet i dypeste hemmelighet i tidligere århundrer. I en slik impuls ville gamle nødvendigvis også måtte ha sin plass.

Men tidene forandrer seg og livet må gå sin gang.

For min part er jeg takknemlig for at jeg har kommet meg igjennom omstillingsfasen og føler meg sterkere igjen. Jeg så en annonse hvor Røde Kors søkte etter fengselsvisitører og meldte meg på. Hver mandag i par-tallsuker drar jeg nå til high security fengselet på Ringerike. Det er helt utrolig hvor mange hyggelige mennesker som sitter der. Naturligvis sitter de for mord, ran og narkotikaforbrytelser, men utover det er det flotte folk som man kan ha de fineste samtaler med og de setter pris på det. Samtidig blir jeg også kjent med de andre visitorene.

Så ble jeg ringevakt på et asylmottak. Ved sykdom, ferieavvikling og

lignende, kan de ringe meg og jeg er fri til å si, beklager jeg kan ikke i dag, men som regel går jeg og tar de vaktene de ber meg om, både dag- og nattevakter og jeg får oppleve en meget aktuell problematikk på nært hold, samtidig som det bidrar til nedbetaling av lånet og gjør meg i stand til å reise på en Sydentur, når jeg trenger det for helseas skyld.

Dette er ingen allmenn oppskrift på en pensjonisttilværelse i Camphill. Andre gamle Camphillere jeg kjenner har også begynt som visitører på pleiehjem eller tilbrakt sine siste år i slummen i Detroit og lignende, eller passer barnebarn. En barnelege sa at å pleie kontakt med barnebarn var noe av det viktigste besteforeldre kunne gjøre i vår tid.

Nå som vi har fått pensjonsordninger i Camphill, tror jeg at det viktigste for folk som har tilbrakt største parten av sin arbeidsføre alder i landsbyer eller skoler, at de har frihet til å bruke de siste årene de har igjen til å gjøre det de mener er viktig og riktig for dem og andre, det være seg i eller utenfor camphillstedene. Når pensjonene nå bare vil komme når man fyller 67 år, så er vel de fleste for gamle til å etablere seg på nytt uten et minimum av økonomisk dekning. Derfor bør det vel kunne sees på hvordan det kan gjøres mulig at folk som har vært i Camphill i 40 år eller mer, kan bruke sin erfaring der hvor det synes riktig også før oppnådd pensjonsalder. Det må jo også kunne gjelde de som ikke har privat formue eller arvepenger.

Teksten er fra et innlegg Arild Smeby ga til Representantskapet i Landsbystiftelsen juni 2010. *Red.*

Eldre i andre kollektive bosituasjoner

Jeg får to tidsskrifter tilsendt fra USA, den ene heter "Communities – Life in Cooperative Culture" og den andre er "Lilipoh" et antroposofisk blad som vi av og til oversetter fra (utgave 21, Julen 2009, side 27, var den siste). Hver av bladene har fokusert på eldre i de siste årene.

Tekst av JAN BANG

Jan Bang
Foto: Borgny Berglund

I "Communities" fant jeg i høst-utgaven 2006 en rekke artikler om og av eldre som bor i kollektiver, fellesskap eller borettslag (cohousing). Her er noen korte sitater.

Fran Allison, 89, bosatt i Earthaven Ecovillage, North Carolina:

"Jeg var strengt tatt en byjente. Jeg hadde hørt om økolandsbyer av min datter i mange år, men tenkte aldri at jeg skulle være med på det! Men jeg må si, jeg angre ikke et øyeblikk, jeg er så glad for at jeg bor her!"

Sara Pines, bosatt i Ithaca Ecovillage, to borettslag slått sammen i Ithaca, New York:

"Å bo i et borettslag gir meg anledning til å bli eldre i et trofast og sikkert miljø. Jeg elsker å feire høytider og spesielle begivenheter med vennene mine. Å spise sammen med dem er nesten som å spise ute på restaurant tre-fire ganger i uken! Jeg vil bli her så lenge jeg kan, men kommer nok til å flytte til et mer spesialisert sted når jeg trenger mer omsorg."

Fred Lanphear, 70, Songaia Cohousing, Seattle:

"Vi vil helst bli her til våre dagers ende. Vårt mål er å ha aktive og kreative roller i fellesskapet helt til vi dør. Og kanskje selv da, å bidra med meningsfulle modeller for planlegging for og deltagelse i den siste reise."

I samme utgave var det en liste på 14 bofellesskap for eldre i USA. Det

var også et innlegg om to hjemmesider for eldre i bofellesskap. Bøker har vært skrevet om dette, og det er flere rådgivere som reiser rundt i USA og gir workshops for grupper som tenker å starte nye slike prosjekter. Dette var jo i 2006, og det har vel bare blitt flere eldre siden den gang!

Lilipoh fokuserte på de eldre i sin vårutgave 2007.

Phillip Cloudpiller, Amerikansk indianer, healer og naturopat:

"Jeg hadde en veileder da jeg var 19 år gammel, han virket som om han var 300 år gammel, men var fortsatt sprek nok til å ta fjellturer. Han må ha vært godt over 90 da jeg spurte han hvordan noen så gammel som han var fortsatt kan gjøre noe sånt. Han bare lo og sa: "Dette er nøkkelen. Lær å gjøre en ny ting hver dag. Hvis du lærer en ny ting, blir du aldri gammel." Jeg har holdt dette i mitt hjerte, og nå som jeg føler mine ben begynne å bli gamle, husker jeg det. Jeg prøver også å gjøre noe nytt hver dag."

Stan Padilla, Yaqui Indianer:

"Det er på tide å lære fra fortiden, men på samme tid å la den gå, tilgi, helbred og husk:

Ære det hellige
Respekter de eldre
Skoler de unge
Del likt med alle
Bygg en verden som er bærekraftig for kommende generasjoner
Plant et visdommens frø

Disse er de røttene som visdommens tre vokser ut av dypt inne i oss. De eldre fra alle nasjoner er opprettholdere av dette treet."

Doris Haddock gikk over hele USA da hun var 86 for å fremme en finansreform:

"Du må være en optimist. Du må ta livet som det kommer, vite hva det er du har, og vær fornøyd med det. Du

Felleshuset i Earthaven Ecovillage, USA
Foto: Jan Bang

trenger humoristisk sans, -å se hva som er morsomt med livet, at livet er et eventyr, at du ikke er her så veldig lenge, så du må nyte det. Nyt livet. Gjør ting for andre mennesker. De små tingene er ofte viktigere enn de store."

Harvey Lisle, 68, en pioner i utviklingen av USAs biodynamisk jordbruk:

"De siste 68 årene har jeg vært involvert i den biodynamiske bevegelse. Hvert år for seg viser bare litt vekst, men hvis du teller alle samene, 68 år, har det vokst betydelig. Det tok omtrent 100 år å modne og innen 2040 vil biodynamisk jordbruk være like viktig som konvensjonell jordbruk og det er det hele jeg vil. Å gi biodynamisk jordbruk likevekt."

Miriam Karnow skriver om "The Fellowship Community", et eksperiment inspirert av Rudolf Steiner:

"Tenk deg et sted hvor hver og en av de eldre har anledning til å gjøre det de kan for å støtte fellesskapet, ved å hjelpe hverandre og å skape en bedre verden. Hver og en er ikke en helgen, men har valgt å leve sammen med andre i et leve og arbeidsfellesskap med flere generasjoner. Et fellesskap som heter "The Fellowship Community" (Rudolf Steiner Fellowship Foundation) i Spring Valley, New York, hvor alle virkelig bidrar endringer som må gjøres."

Finn ut mer om "Communities" på:
www.communities.ic.org

Finn ut mer om "Lilipoh" på:
www.lilipoh.com

Seniorpolitikk

Seniorpolitikk var tema på siste representantskapsmøte for landsbystiftelsen på Jøssåsen i juni i år. Landsbyimpulsen i Norge er nå 44 år. Flere landsbyboere og medarbeidere har nådd pensjonsalder. Så spørsmålet hvordan vi vil tilbringe livets høst er aktuelt.

Tekst av RIGMOR SKÅLHOLT

Vi som kom til Vidaråsen tidlig på 1970-tallet glødet for fellesskapet. Vi bodde flere på samme rom, delte bad. Ja, av og til delte vi tannbørste med mennesker som ikke så særlig nøye på hva som var mitt og ditt. Nå søker vi mer individuelle løsninger, helst i rammen av fellesskapet. Spørsmålet om de eldres plass i fellesskapet trenger seg på.

Det siste halve året har jeg sunget i Totens pensjonistkor. Vi reiser rundt og synger på sykehjem og omsorgsboliger i kommunen. Og jeg tenker: Slik kan da umulig eldreomsorgen i Norge fortsette. Slik vil vi ikke ha det. Vi har skapt et samfunn hvor det ikke er plass for de eldre. De stues bort i sterile enerom og sitter rundt og henger, og løfter litt på hodet og smiler når vi kommer og synger "Minnes melodien". Etterkrigs-generasjonen vil noe annet.

Landsbyene har en stor mulighet til nytt pionerarbeid i forhold til inkludering av de eldre. Noen av de ideene som kom fram på Jøssåsen var bl.a.: Landsbyen bygger x antall tjenesteboliger og leier ut til en rimelig penge til pensjonister. (Det er ikke nødvendig å eie). Disse kan finansieres gjennom Husbanken og landsbystiftelsens pensjonsfond. Gruppen pensjonister må være passende stor slik at det er mulig å bygge fellesskap også dem i mellom. 1-2 pensjonister på et sted kan bli ensomt.

Når vi blir syke, vil vi trenge faglig medisinsk omsorg. Da må det finnes andre løsninger. Eventuelt utenfor landsbyen hvis det ikke er mulig å gi nødvendig hjelp i landsbyen. Men mest sannsynlig blir de fleste av oss friske og gamle, og har fortsatt noe å gi til fellesskapet.

Irmgard Lazarus, en av ur-eurytmistene, kom til Vidaråsen fra Sør Afrika da hun var 70 år gammel. (Hvem ansetter en 70-åring i våre dager?). Irmgard bidro sterkt og aktivt med sin visdom og kunstneriske kreativitet. Åndslivet og kulturlivet på Vidaråsen ville ha vært fattigere uten henne. Slik opplevde jeg det som ung seminarist. Irmgard ble på

Rigmor Skålholt
Foto: Borgny Berglund

andre av grenen mens han sa: "barna er det ikke plass for, - heller ikke ungdommen, - og ikke de gamle." Til slutt satt han med en liten pistrete gren som eksempel på at det var plass for bare de voksne, effektive, funksjonsdyktige. Nils så på landsbyen som et sted som hadde plass for alle.

Dette høres kanskje ut som "Minnes melodien", men utfordringen står der fortsatt: Å bygge inspirerende samfunn hvor individ og fellesskap klinger sammen.

Sosiotopene

Tekst av Nils Christie, tatt fra boken 'Små ord for store spørsmål', anmeldt av Anne Langeland i Landsbyliv 21, Julen 2009.

Nils Christie
Foto: Jan Bang

I planteverdenen snakker vi om *biotoper*.

Jeg vet om en plett et sted i skogen hvor blomsten linnea vokser flittig. Alt klaffer for den akkurat der; jordsmonn, fuktighet og passe skygge. År etter år dukker den opp, nettopp der. Og så is-soleien oppunder snebreen. Den har det fint der oppe. Gode biotoper for dem, snakker botanikere om.

Mennesker har det ikke annerledes. Vi trenger passende *sosiotoper*. Men mennesker i mellom er det kanskje ikke så stor variasjon som mellom blomster. Grunnforutsetningen for å vokse opp som menneske er at det er andre mennesker omkring. For spedbarn er dette åpenbart, – uten de andre dør vi. Men vi klarer oss ikke stort bedre i høyere alder. Det går lett galt om det blir ensomt rundt oss. Om det er noe jeg skulle formulere som sosiologiens hovedsetning, måtte det være denne: Uten tilhørighet til andre mennesker går det galt.

Vidaråsen til hun døde 94 år gammel.

Det gjorde inntrykk da Nils Christie holdt foredrag på Vidaråsen. Han kom inn i salen med en stor gren. Han ville beskrive samfunnet for oss. Han brøt det ene stykket etter det

Godt å være i Camphill

Olaug Hagerup i samtale med Hanne Kveli og Nils Erik Bondesson

Landsbyliv: Hvordan er det å være eldre i en Camphill-landsby?

Olaug Hagerup: Da jeg var ung tenkte jeg det må være helt ideelt. For mange eldre tror jeg det kan være godt å være på et Camphill-landsby,

Olaug Hagerup
Foto: Borgny Berglund

særlig hvis det er flere eldre der sammen. Jeg har i hvert fall hatt det veldig bra på Solborg. Tiden har gått veldig fort fordi jeg har klart å følge med på hva som skjer på stedet. Nå er jeg alene om å være

gammel her og det kan av og til være litt ensomt.

LBL: Hvordan syns familien din om at du har vært på Solborg i 10 år?

OH: Jeg tror at de synes det er bra for meg å bo på Solborg, særlig barnebarna syns det er stas og komme hit på besøk.

LBL: Hvordan syns du det er å bo sammen med funksjonshemmede mennesker?

OH: Det syns jeg er spennende, Det er sjelden en kjedelig dag!

LBL: Når kan man bli pensjonist?

OH: Noen kan pensjonere seg allerede før de er 60 år, men for de fleste er pensjonsalderen i Norge 67.

LBL: Når man blir pensjonist kan man da vel gjøre hva man vil?

OH: Ja, man kan selv ofte velge hvordan tiden og dagen skal bli brukt. De fleste er nok glad for å kunne være litt til nytte.

LBL: Får dere såkalt pensjons-trygd?

OH: Pensjonistene får trygd.

LBL: Vil du flytte fra Solborg?

OH: Jeg har ingen planer om det, nei!

Tidens Ånd

Menneske! Hva er din ånd – hva er ditt sverd? Inn i tidens mange moralske dilemmaer som vi alle står inne i, er dette kanskje et spørsmål som kan vekke oss.

Tekst SVEIN BERGLUND

André Bjerke har fanget det opp i sitt dikt "Valgrett" (1.) med ordene:

Deg er det skjenket en rett til å bli
Død eller levende, trell eller fri.
Velg å bli narr eller valg å bli vis,
Fugl eller giftslange, ild eller is.

Hva er din ånd? Er den sverd eller fjær?
Vit at ditt valg har besvart hvem du er.
Du er ansvarlig for den du er blitt.
Du har vært velgeren. Valget var fritt!

Mellom himmel og jord utspilles menneskehetens skjebne. Jorden viser oss oppgavene og gir oss tyngde – himmelens gave er lyset og lettheten. Vi er alle aktører på denne arenaen. Jord og himmel – begge er nødvendige for oss – ikke atskilt og hver for seg, men i et samvirke! Makter vi ikke i vår egen biografi å skape et vekslende samspill mellom disse to kraftområder, føres vi på avveier; enten inn i tyngdens og materialismens grep, eller vi svever og drømmer oss bort fra virkeligheten. Eller begge deler som en ekstrem, usunn pendling mellom motsetningene.

Hver enkelt av oss kan spørre: hvordan kan jeg i mitt liv fange opp tidens åndelige budskap? Samtidens hendelser og strømninger synes å ha hele spektret fra det som begraver oss i materielle aktiviteter til det som gjerne fører oss bort fra jordens oppgaver. Begge tendenser bærer vi med oss og få av oss kan si seg fri fra disse dragninger.

Hvor ligger den individuelle utfordringen – det som er min oppgave? Dualiteten – som ligger i 2-tallet – frister oss til å legge ansvaret fra oss for vanskelige og eksistensielle spørsmål. Noen "utenfor oss" må ta seg av det som må løses – enten høyere makter eller de som har ansvar her på jorden: "Det ligger i Guds hånd", "Det får myndighetene ta seg av", "Det er ikke mitt ansvar", "Det har ingen betydning hva jeg gjør" og så videre.

Foto: Borgny Berglund

En hemmelighet ligger i å forstå, reflektere eller meditere over kvaliteten i 3-tallet som vekker ansvarsfølelsen og legger avgjørelsen inn i meg selv: Jeg – og kun jeg – er ansvarlig for mine handlinger. Jeg kan ikke legge ansvaret for mitt bidrag til verden over på Gud, politikere, bedriftens ledelse eller andre autoriteter utenfor meg. Jeg har også ansvaret for det jeg ikke gjør, det vil si der vi unnlater å handle. Det går enda videre: jeg er ansvarlig også for mine tanker, mine følelser – de er ikke likegyldige for verden, for menneskene omkring meg. Vi er alle vevet inn i en større sammenheng enn den vår bevissthet kan omfatte. 3-tallet viser til det som skal utvikles "mellom himmel og jord" og kan inspirere oss til å handle ut fra det beste i oss, der vi lytter til spørsmål som stilles oss i dypet av vårt vesen – der også samvittigheten bor.

Slik kan vi gjennom et indre arbeid nærme oss helheten, det altomfattende – symbolisert ved 1-tallet og sirkelen. Kan vi ane her en sammenheng mellom skaperverket og menneskets bestemmelse?

Tidens ånd er ingen abstraksjon, den har et navn - MIKAEL. Dette høyere vesen har fulgt menneskeheten siden urtiden og har andre navn i andre religioner. En gammel kristen tradisjon forteller at syv erkeengler i perioder på ca 350 år veksler om å gi menneskeheten inspirasjon og impulser (2): Mikael, Orifiel, Anael, Zakariel, Rafael, Samael og Gabriel. Mot slutten av 1800-tallet overtok Mikael den åndelige ledelse. Hans gave er et nytt åndelig lys som menneskene – i frihet – har mulighet for å søke og gripe.

Bildet av Mikael's kamp med dragen er et viktig bilde – en imaginasjon – også for den tid vi lever i. Bildet forteller om høyere krefter, men også om at vi er omgitt av mørkets makter. Vi fristes til å si at de nå er sluppet løs for å stille oss på prøve: er vi sverd eller fjær?

Pico della Mirandola (3) har sin avhandling "Hyllest til menneskets verdighet" forut for sin tid, angitt tonen med ordene fra skaperen: "Vi har skapt deg verken himmelsk eller jordisk, verken dødelig eller udødelig, for at du som din egen, skapende billedhugger i ærefull fri bestemmelse selv skal forme deg til den skikkelse du foretrekker... Du kan utarte til det lavere; men også gjenfødtes til det høyere, til det guddommelige, hvis din sjel beslutter seg til det".

Det nye i denne Mikaelperioden er at menneskenes erkjennelsesevner – utviklet og styrket gjennom den vitenskapelige tenkning i de siste 4-500 år

Mikael'smotiv i Kinsarvik kirke (bygget 1160). Mikael med "sjelevekten" er ikke funnet i andre norske kirker. Foto: Borgny Berglund

– nå har mulighet for å gripe åndelige prosesser på en selvstendig måte. Vi kan gjennom denne forsterkede tenkning oppleve at idéer og begreper er åndsåret – har en forbindelse til den åndelige verden.

Hva er Mikaelisk tenkning? Å utvikle en tillit til tanker om det åndelige, like naturlig som det vi tenker om fysiske forhold. Og stå frem med dette krever mot og en evne vi først langsomt må lære oss. Vi kan mislykkes gang på gang – hundrevis av ganger – det betyr ingen ting for de tanker og den spirituelle holdning du står for. Dette er den innstilling dette vesen ønsker av oss.

I Draumkvedet fortelles det om møtet mellom de mørke og de lyse makter: Fra nord rider Grutte Gråskjegge på en svart hest. Men fra syd kommer Mikael (St såle Mikkjel) ridende foran Jesum Krist. Mikael blåser i luren og syndesjelene skjelver for dommen som nå skal stå. Mikael kommer med sin skålvekt og veier sjelene og gir de over til Jesum Krist.

Omkring 12-1300 tallet fremsto en billedmessig fremstilling av Mikael med sin vekt i flere nord-europeiske kirker. Han veier sjelene og ved hans blikk blir jordlivets handlinger og sjelenes egenart "avveiet" og åpenbart. Men dommen tilligger det vesen han tjener. Han veier sjelene "burt til Jesum Krist".

I tenkningens og erkjennelsens område kan den mikaelske impulsen lede oss inn i en helhetlig, kosmisk sammenheng hvor dragen trekker seg tilbake fordi den mister sitt fotfeste i vårt vesen. Veien videre til "Jesum Krist" er imidlertid ingen selvfølge – den krever at vi utvikler andakt og ydmykhet i vårt vesen. Vi må kunne bøye kne foran vårt indre alter og forbinde oss med det vesen som bærer verden og oss alle.

1. Fra diktsamlingen "Prinsessen spinner i berget".

2. Abbed Johannes Trithemius (1462 – 1516).

3. Italiensk filosof (1463 – 1494). Her sitert fra Karl-Martin Dietz artikkel om Tenkningen i den mikaelske tidsalder i tidsskriftet Antroposofi i Norge nr 1/2007.

Kjør ikke forbi!

Om du er på Hadelandstraktene, kjør innom Anne-Kristin og Johan Swärd på gården Aschim Vestre i Brandbu. Anne-Kristin og Johan arbeidet innenfor jordbruksforskning i Sverige før de dro til Norge i 1989 for å overta Anne-Kristins familiegård på Brandbu.

Tekst BORGNY og SVEIN BERGLUND
Foto BORGNY BERGLUND

De ble tidlig en lånekunde i Cultura Bank og er opptatt av å bygge nettverk for å støtte den økologiske og biodynamiske jordbruksimpulsen i Norge. Gården Aschim Vestre drives økologisk og det er tydelig at forskning og utvikling ligger dem i blodet, fordi de har spesialisert seg på gamle kornsorter og andre spesielle produkter. Ikke mindre enn 46 kornsorter dyrkes over tid – ca 15 sorter årlig.

På gården bor også deres 4 barn og elghunden Trygg, noen hester og en del sauer.

Vi møtte en gjestfri familie som bød på hyllebærsaft, kaffe og hjemmebakst.

Johan kan fortelle at de dyrker bl.a. "Lanthvete", en helt uforedlet hvete med den beste smaken de har funnet hos noen hvetesort. En annen sort er en gammel norsk hvete kalt "Fram" som dannet grunnlaget for norsk frøforedling for ca 100 år siden. Sjeldne havre- og byggsorter dyrkes også.

Johan Swärd foran svedjeåkeren
Foto: Borgny Berglund

Ann-Kristin og Johan Swärd
Foto: Borgny Berglund

Innenfor Rug forteller Johan er spesiell historie. Fra et funn av 9 rugkorn i en gammel tømmerstue på Finnskogen i begynnelsen av 1970-tallet spirte 7 av kornene og ga opphav til det som nå er Swärds behandling av norsk svedjerug. Finske innvandrere tok med seg denne rugsorten på 15-1600 tallet til Norge. Sannsynligvis har sorten vært i bruk i Finland i 1000 år. Denne rugen ble sådd på svedjeland (brendt skogbunn) hvor andre kornsorter ikke trives. Den er helt overlegen andre kornsorter når en lager surdeigsbrød og har god smak.

Vi ble tatt med og vist åkeren med svedjerug hvor kornets høyde var 2 meter og ofte vokser til 2,5 meters høyde! Kornet sto rakt og helt uten antydning til legde. En av intensjonene til gårdbrukerne er å utvikle mikrolivet i jorden gjennom bl.a. de plantesorter de dyrker slik at gjødselsbehovet blir redusert.

På gården males korn på egen steinkvern og selges både i kilos og 5-kilos pakninger. Men der dyrkes også andre spesielle produkter og de har bl.a. 9 potetsorter hvorav en kun dyrkes på Aschim-gården.

Anne-Kristin og Johan er engasjerte mennesker og vi ble både imponert og begeistret over det vi opplevde. Vel kommet hjem med mel og poteter, slo vi opp på Google om svedjerug og ble ledet til www.skogoglandskap.no hvor vi fant en interessant artikkel om svedjerug skrevet av – ja, nettopp - Johan Swärd!

«Weleda - kremen av Rudolf Steiner» i Mat og Helse 4/2010

Artikkelen er skrevet av Barbara Enander (journalist i Mat og Helse), som har vært med en gruppe journalister til Weledas produksjonsgård i Schwäbisch Gmünd. Artikkelen kan leses som en eneste lovsang til Weledas produksjonsform med vekt på biodynamisk jordbruk, og journalisten er nesten helt over seg når hun får høre at dette omsetter for 240 mill. Euro årlig. Stilen er enkel og forståelig for alle og en hver. Ikke noe hokus pokus. Her et lite utdrag (i originalen illustrert med vakre bilder):

"Weleda ble grunnlagt av Rudolf Steiner i 1921, og det holistiske konseptet bygger på filosofien om at det man tar fra naturen, skal gis tilbake til naturen, med bonus. Det virker enkelt og selvfølgelig, men det krever en fast disiplin å opprettholde det hårfine samspillet mellom planter og dyr, varme og kulde, lys og mørke, sommer og vinter for dermed å følge naturens egen rytme og på den måten skape maksimale vekstbetingelser. I biodynamisk gårdsdrift er det ingenting som skjer ved tilfeldigheter -

her er det flere regler å overholde enn innen økologisk gårdsdrift. Hver urt, hvert insekt har en oppgave og lever i pakt med resten av livet i Weledas hage. Endene holder sneglene i sjakk og bjørken balanserer fuktigheten i jorden. Tønne med kugjødselel fylles med regnvann og når tiden er inne og månen er riktig posisjonert røres vannet først motsols og så medsols. Det røres for hånd - en time av gangen - innen det helles ut for å mate jorden. (...) Weleda og antroposofien har som hovedmål å verne om kloden slik at man dyrker og utvinner med aller største varsomhet. Jordsmonnet må skjermes bort og berikes."

Ellers har artikkelen flott omtale også av kulturen hos Weleda der menneskene står i sentrum, det er mange fritidsaktiviteter for de som er tilknyttet, voksne som barn, og arbeiderne har det bra. "Det merkes på roen, på stemningen, på den tilfredse atmosfæren. Hver og en sysler med sitt - det finnes ikke hierarki eller prestasjonspress".

Om biodynamisk gårdsdrift

Aftenpostens månedsmagasin Innsikt Nr. 5/2010 handler denne gangen om hvordan spise miljøvennlig (i den grad det er mulig). Redaktør Tine Skarland skriver på lederplass:

"Kjært barn har mange navn. Biodynamisk, økologisk, sesongbasert, lokal, kortreist. Selv i kalde, langstrakte Norge er vi blitt introdusert for de mange nye begrepene som skal overbevise miljøbevisste forbrukere om at det lar seg gjøre å spise 'grønt'. Men uten en Helios-butikk på hjørnet, er det ingen lett oppgave. (...) Biodynamisk jordbruk beskyldes av noen for å være en luksus for 'de rike', og fremstilles av mange konvensjonelle bønder som medvirkende til økt sult i verden ut fra en påstand om mindre avlinger. Men flere vitenskapelige undersøkelser tilbakeviser dette: Utbyttet fra biodynamisk jordbruk behøver ikke være dårligere enn fra konvensjonelt jordbruk. Et kjemikaliefritt jordbruk vil i tillegg ha en enorm klimamessig gevinst ved at det binder CO2 direkte i jorden. Dette vil i neste omgang gjøre jorden mer fruktbar. Fordi den også holder bedre på fuktigheten, vil den også klare seg bedre gjennom ekstreme vær-år. Når jorden skal fø stadig flere mennesker, er det nærliggende å tenke at det avgjørende vil være at jorden forvaltes på en måte som sikrer bærekraftig matproduksjon på lang sikt."

Regine Andersen gjorde oss oppmerksom på disse to innlegg.

Redaksjonen takker!

Økologisk jordbruk i det små

Poteter kan settes i bøtter! En verdifull erfaring for smårollinger – og et godt tips til barnehager. Her er det Mina som er i arbeid. Potetene ble satt i mai på "rottdag". God høst i september og aldri har poter smakt bedre for Mina (5 år).

Tekst og foto: Borgny Berglund

Setting og innhøsting av poteter.

Innhøsting.

Mina (5) har fått verdifull erfaring.

Spurvene

Fra Broder Dyr av Karl König.
Fortsettelse fra utgave 23. Red.

Oversatt av SIGRUN BALAVOINE
Foto BORGNY BERGLUND

Så fortalte de det de hadde sett til de høye spurveåndene som igjen bar dette opp i høydene. Slik kunne englene erfare det som foregikk på jorden. Denne nyhet steg videre opp himmelstigen og ble oppfattet av de mange hierarkiske skarer: "Mennesket bygger og bor på jorden". Slik lød det. "Han sår og høster og tilbereder sitt brød." Det ble en vakker sang som tonet gjennom himmelen.

Litt senere kom det et rop tilbake til de høye spurveåndene; at de skulle få lov til å følge menneskene i deres arbeid; "Legg av deres fargede klær, gi avkall på deres sang og bli hos menneskebarna. Deres næring skal være korn og deres reder skal være menneskehyttenes tak." Slik var budskapet.

Og spurvene på jorden hørte oppdraget og deres hjerter begynte å slå hurtigere, for de var klar over strengheten i budskapet. "Åh, hvilken nød", kvitret de, "Åh, hvilken glede". Andre kvitret: "Ja, vi vil bære det og vi skal gjøre det."

Siden den gang slår spurvehjertet ti ganger så raskt som menneskenes, 800 ganger i minuttet, 48.000 ganger i timen og over en million ganger om dagen. Også pusten deres er raskere, to hundre åndedrag er det i minuttet når de hopper og flyr eller når det er veldig varmt ute. Og deres egenvarme er meget høyere enn når menneskene har feber. Slik er de nå, disse små fuglene; uanselige, men varme, og deres hjerte slår så fort at vi mennesker ikke engang kan skille de enkelte hjerteslagene fra hverandre og slett ikke telle dem. For oss er det som en lett, engstelig skjelven.

Men for spurvene er det glede, for de tok imot oppdraget som de hadde mottatt fra de høye spurveåndene, som igjen hadde hørt det fra de himmelske hærskarers kor.

Skjult i ordene var det en hemmelig forkynnelse, som hverken spurvene eller de høye spurveåndene fikk tyde. Den klang omtrent slik: "Når menneskene maler korn til mel – når de baker brød av mel, vann, surdeig og salt, og tar det til næring, når jorden forvandles under byrden av den stadig voksende innhøstningen, da skal det fødes et barn, som vil være bærer av lysbringeren. Ham skal dine fugleskapninger tjene.

Selv om gudebudskapet ikke ble forstått, ble det likevel hørt. Og de høye spurveåndene bar ordene til jorden og preget dem i hjertene, nebbene og vingene til sine etterkommere. Og siden den gang trekker spurvene stadig dit hvor menneskene vandrer. Inn i jordens mørke og inn i de riker der stoffer og substanser går til grunne, inn i støvet og inn i skygenes rike.

Men med dem går en sart og ganske flortynn lysstråle, som bare barn noen ganger kan se på julekvelden. For spurvene er blitt fattige, deres drakt er blitt grå som fattigdommen og brune som jordens enkle

brød. Men i denne nøysomhetens drakt lever munterheten ved de små gleder og troskapens salighet.

"Hva kan vel mørket gjøre oss? Slik slår spurvehjertet." Budskapet er oppfylt, barnet er født og lyset bryter inn i jordens mørke. Helt inn i støv og avfall, helt inn i jordens dyp trenger det og "vi"-, slik kvittrer fugletungene: – "vi opplever hans lys".

En Julebudskapets formidler er spurvene. De ledsager menneskene, men forblir ham likevel fremmed.

Men engang skal julens lys også begynne å skinne i menneskets hjerte og da blir spurvene tamme. Da vil tiden være kommet at spurvene sitter på menneskets skuldre og nipper brødsmuler av hans hender. Men mange vil holde smulene i nebbet, slå seg ned på menneskenes hake og kinn og legge gledens smuler på menneskebarnas lepper. Og dette vil være det glade budskap for mange av himmelens engler.

«Et portrett av Camphill»

A Portrait of
CAMPHILL
From Founding Seed to Worldwide Movement
written by Jan Martin Bang

Anmeldt av DAG BALAVOINE

Det er Jan Martin Bang som har redigert boken. Den inneholder fascinerende og informative artikler fra Camphills historie, til dannelsen av fellesskap rundt om i verden, og den framtidssvangre utfordringen å dele Camphill budskapet med en større verden. Jan Bangs store erfaring fra alternative fellesskapsbestrebelse, fra kibbutz i Israel til Camphill fellesskapet Solborg i Norge, gir boken et perspektiv som bidrar til denne utfordringen.

Boken er kalt "et portrett av Camphill" og "portrettet" er blant annet "malt"

av innhold som fremdeles påvirker Camphill bevegelsen som helhet.

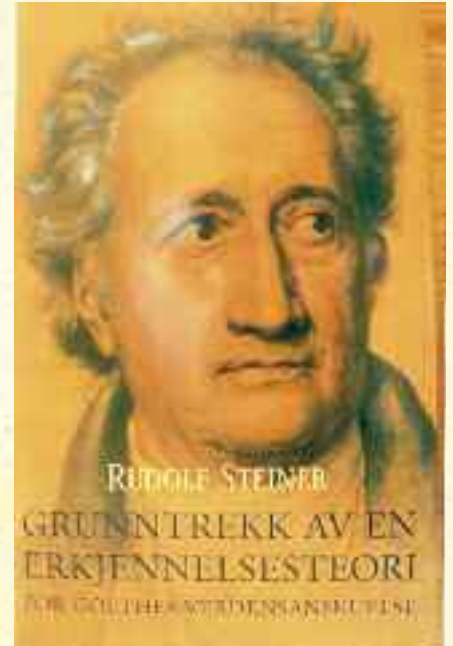
Dette er blitt en vakker bok fylt med over 200 bilder, minner og historier fra folk som har gjort Camphill til det det er i dag. Boken er en gledelig feiring av historien om Camphill, selv om jeg ser at det store bildemateriale kunne vært bedre redigert. For dere som ikke leser så godt er det mange fine og beskrivende bilder fra historien og fra mange av Camphill stedene i verden.

I boken takker Jan Bang alle de tusener av bidragsytere som på forskjellige måter har bidratt, om det så var med sitt hjelpebehov eller som medarbeider, frivillig praktikant eller gjest og som derved gjennom 70 år har bygget opp denne mangfoldige Camphill-bevegelsen. Han håper at boka vil reflektere dette bidraget til vår samtid. Dette mener jeg den gjør.

Jeg anbefaler boken på det varmeste. Kjøp den som berikelse og til en fordyppet forståelse av landsbylivet, eller som gave til noen dere vil fortelle om Landsbylivet til, eller ved å feire Camphills 70-årige virksomhet med en ny bok.

Portrait of Camphill koster kr. 224,- og kan kjøpes hos:
Antropos Bokhandel
Josefines Gate 12, 0351 OSLO
Tel: 22 46 03 74
www.antropos.no

Grunntrekk av en Erkjennelsesteori av Rudolf Steiner

Anmeldt av JAN BANG

Dette er Rudolf Steiners første bok, utgitt i 1886 da han var 25 år gammel. Han hadde da allerede arbeidet i fire år med å redigere Goethes naturvitenskapelige verker, og boken er den første frukt av denne oppgaven. Til sammen arbeidet han i 15 år med Goethes verker, og i denne tiden la han fundamentet for sitt eget livsverk; doktorgraden i 1891, Sannhet og Vitenskap i 1892, Frihetens Filosofi i 1894, den store Goethes Verdensanskuelse i 1897, og etter århundreskiftet omkring 6000 foredrag som ble grunnlaget for den antroposofiske åndsvitenskap.

Disse to menn, separert av flere generasjoner, delte et utgangspunkt i det filosofiske. De trodde begge at '... mennesket er hjemme i verden, dvs. at verden er en og at den er tilgjengelig for vår erkjennelse.' (Side 150).

Steiner siterer Goethe i den første delen av boken: "Teorien i og for seg er til ingen nytte, med mindre den får oss til å tro på sammenhengen mellom fenomenene." (Side 25). I vår tid er dette aktuelt stoff, siden vi sliter fortsatt med en vitenskap som deler

Milla og stallkrigen

Berit Bertling. Aschehoug, 2009

Anmeldt av HANNE KVELI

Denne boken handler om jenter som er hestegale. Milla, Fredrikke og Eline leter etter venninnen Oda. Tilslutt treffes de i stallen og de finner ut at Oda ikke vil være venner med dem, siden hun er nå sammen med Chris. Han er hestepasseren til hesten som heter Fleur. I en konkurranse taper han i klassen sin, og det er Milla med raggen som vinner. Så trener de til kretsmeesterskapet, men noen ordner sabotasje med hestene og transportheger. Jentene finner ut hvem som har gjort det.

Menneskene i boken er uvenner med hverandre men blir venner tilslutt.

Dette er en spennende bok, nesten som en krimroman, derfor vil jeg ikke

røpe mer om fortellingen. Dette er en interessant bok som skildrer et miljø. Den er egentlig skrevet for ungdom, men kan leses av alle. Boken anbefales.

verden opp i mindre og mindre biter som studeres enkeltvis. Det er bare i de siste tiårer at økologi har vunnet innpass i det akademiske, men såkalt 'holistisk' eller helhetlige studier er fortsatt suspekt i visse sirkler. Når Steiner skriver at vitenskapens oppgave er å bringe de adskilte fenomener sammen burde dette skrives i store lysende bokstaver. Det er bare ved å se verden og mennesket som en helhet at vi kan løse de økonomiske, sosiale og miljømessige problemene som vi sliter med i dag.

Videre hevder Steiner at det er tenkningen som kan hjelpe oss til å forstå den tilsynelatende kaotiske erfaringsverden vi befinner oss i. Så selv om allting virker forvirrende, har vi da et verktøy til å finne et mønster i det vi opplever. Ikke bare et verktøy, men senere viser Steiner til at denne tenkningen er selve høydepunktet av hele tilværelsen. 'Det er naturens oppgjør med seg selv, som utspilles i menneskets bevissthet. Tenkningen er det siste ledd i den rekkefølgen av prosesser som danner naturen.' (Side 115). Dette setter mennesket i en sentral plass i verden. 'Mennesket har nå vist seg å være verdensordningens midtpunkt. Det oppnår som ånd tilværelsens høyeste form og fullbyrder i tenkningen den mest fullkomne verdensprosess.' (Side 129). Denne ideen blir utviklet videre av Steiner i Frihetens Filosofi (se bokanmeldelse Landsbyliv 19, sommeren 2009. *Red.*)

Den siste delen av boken inneholder en fin og klar oversikt av Steiner og Goethe, skrevet av oversetteren Trond Skaftnesmo. Her finner

Samfunn for alle

Anmeldt av HANNE KVELI

Jeg har et tidsskrift som heter "Samfunn for Alle" som utgis av NFU, Norsk Forbund for Utviklingshemmede. Bladet inneholder nyheter, saker, småting og annonser. Der kan dere lese om hva som skjer i landet og hva som har skjedd. Det er også reklamer for forskjellige hjelpemidler. For å få tidsskriftet må du være medlem av NFU, og det anbefales.

Les mer på www.nfu.no

vi et avsnitt som heter 'Å lese i naturens bok', noe som fanget min oppmerksomhet. Jeg er aktiv lærer i Permakultur og økologisk planlegging, som ofte er beskrevet som å lese naturens bok! Her skriver da Skaftnesmo; 'Goethes naturforskning dreier seg, svært enkelt sagt, om å kunne lese i naturens bok.' (Side 159). Han viser til hvordan Steiner utvikler dette tema i detalj, noe som gir meg et dypt filosofisk grunnlag for det som jeg underviser i.

Jeg har alltid stor glede av å treffe gamle venner på nye steder. Det var dette som skjedde med denne boken, og bringer meg tilbake til utgangspunktet med en veldig personlig opplevelse. Det er å finne sammenheng mellom fenomener!

Grunntrekk av en Erkjennelsesteori kan bestilles fra:

Antropos Bokhandel
Josefines Gate 12
0351 OSLO
Tel: 22 46 03 74
www.antropos.no

LESERBREV

Kære redaksjon!

Det var med fornøynelse, jeg fikk bladet i hånden, sikke et lekkert omslag, og mindre blev min interesse ikke, da jeg så læste i det. Det var især artiklerne af beboerene selv, det var yderst interessant læsestoff, og gav

Ea Randi Kaaris
Foto: Borgny Berglund

megen ettertanke... vi er alle Guds små skabninger, der hopper rundt, og gør vores bedste, for at være den jeg er, så godt jeg formår det.

Jo tak, det er et blad, der kan læses mange gange, ikke mindst skoleringsveien, er læsestof, der må nærlæses.

Jeg håber, I har kræfter til en ny Peer Gynt, jeg kommer gerne, efter at have set de billeder. Jeg har fortalt om bladet til andre.

Hilsen og tak – Ea Randi Kaaris

Evangelietekster for de neste 3 måneder

I Camphill-landsbyene verden over markerer mange husfelleskap lørdag kveld ved å lese Evangelieteksten som også blir lest opp søndag morgen i gudstjenesten. Et forslag til passende tekster blir valgt ut og sirkulert. For å gi flere mennesker anledning til å knytte seg til denne praksisen, og for å hjelpe Camphill medarbeidere å finne frem til riktig tekst, er dette tekstene fra Mikkelmess til Jul 2010.

OKTOBER

3.	Åpenbaringen	12	7 – 12
10.	Lukas	10	25 – 37
17.	Åpenbaringen	13	1 – 10
24.	Åpenbaringen	13	11 – 18
31.	Matteas	7	15 – 27

NOVEMBER

7.	Åpenbaringen	22	1 – 7
14.	Lukas	15	1 – 10
21.	Lukas	15	11 – 32
28. Første Advent	Johannes	10	1 – 10

DESEMBER

5.	Matteas	24	23 – 31
12.	Matteas	25	31 – 46
19.	Lukas	1	26 – 38
24. Julaften	Lukas	2	1 – 20

Opplysninger om Landsbystiftelsen

Foto: Jan Bang

De fleste Camphill-landsbyene er bygget opp rundt en biodynamisk gård med dyr. Mange av arbeidsoppgavene er knyttet til stellet av dyrene og dyrkingen av jorda. Dette er konkrete gjøremål der den enkelte kan finne sine oppgaver tilpasset evner og behov. Ved noen av landsbyene gir fjorden eller havet muligheter for fiske. I tillegg til jordbruk har hver landsby forskjellige håndverksaktiviteter, som for eksempel snekkerverksted og tekstil- og keramikk- eller matfor- edlingsverksteder. Husarbeidet er en vesentlig del av virksomheten. Det er en målsetting at alle har oppgaver å utføre som dekker reelle behov i landsbyen, og at alle utfører sitt arbeid etter egne evner og muligheter.

Kunst og kultur vever seg inn i alle aspekter av landsbylivet og skaper inspirasjon og glede i et større perspektiv. I skuespill, dans, musikk, sang, maling eller modellering lokkes de kreative evnene frem som finnes i alle mennesker. Landsbyboerne og medarbeiderne danner husfellesskap. De fleste måltider er felles og er viktige møtepunkter for samtaler og samvær. Økologisk bevissthet kjennetegner alle aspekter av landsbylivet: matvarer, jordbruk, byggematerialer, energiforvaltning og resirkulering.

Det var fra starten av klart at landsbyene ikke ville vurdere lønn i forhold til arbeidsinnsats. Konsekvensen av dette ble at de fleste av medarbei-

derne ikke får lønn i vanlig forstand, men forvalter lønnsinntektene i fellesskap. Landsbyboerne forvalter selv sin uførepensjon i samråd med hjelpevergen. Landsbystiftelsen mottar statsstøtte til driften i form av et rammetilskudd fra Sosial- og Helsedirektoratet. Det er ment å dekke driften av stedene. Noen landsbyer tilbyr også dagplasser i verkstedene.

Den som måtte ønske å vite mer kan ta kontakt med:

Camphill landsbystiftelse,

v/Bokverkstedet,
Reidar Jensensgate 10,
7550 Hommelvik.

Tel: 73 97 84 60

Epost: landsbystiftelsen@camphill.no

www.camphill.no

Camphill landsbyene mottar mennesker med psykisk utviklingshemming og andre voksne med særlige omsorgsbehov. En søknad om plass i rettes til den aktuelle landsbyen. Dersom du ønsker å være medarbeider i en av landsbyene for kortere eller lengre tid, ta direkte kontakt med det aktuelle stedet.

Camphill-landsbyene tar også imot unge mennesker som ønsker et praksisopphold før eller under studietiden. Det er mulig å gjennomføre

Foto: Borgny Berglund

et studium ved Landsbyseminaret mens man arbeider i en av Camphill-landsbyene. Det daglige arbeidet med mennesker med behov for særlig omsorg og støtte, danner tyngdepunktet i læreprosessen.

Landsbyer:

- Vidaråsen Landsby, Vestfold
- Jøssåsen Landsby, Sør-Trøndelag
- Vallersund Gård og FRAMskolen, Sør-Trøndelag
- Hogganvik Landsby, Rogaland
- Solborg, Buskerud
- Camphill Rotvoll, Trondheim

Foto: Borgny Berglund

Opplysninger om Norsk Forbund for Helsepedagogikk

Tekst av GEIR LEGREID

Foto: Borgny Berglund

NFHS ble formelt stiftet så sent som oktober 2000, men hadde i årene forut fungert som en løse sammensatt organisasjon av engasjerte personer. Vedtekter ble siste gang revidert i 2008, forbundet

har i dag 15 antroposofiske medlemsvirksomheter (samtlige i Norge som arbeider med barn, unge og voksne utviklingshemmede). Forbundet har et styre som består av fem medlemmer som er valgt av Årsmøtet. Tre av disse skal representere sosialterapeutiske hjem, landsbyer, og helsepedagogiske skoler. De øvrige to er "fristilte" og kan rekrutteres fra hvilken som helst antroposofisk virksomhet. Styret har konstituert seg for å ivareta ulike funksjoner. For min egen del har jeg vært leder for styret siden 2007, og er også Norges representant i styret for Nordisk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi. Internasjonal kontakt i forhold til miljøet i Dornach er Rigmor Skålholt.

Foto: Borgny Berglund.

Foto: Borgny Berglund.

En undersøkelse nylig viser at hele det norske miljøet består av ca 330 elever/beboere, og ca 550-600 medarbeidere fordelt på ca 400 årverk. Det viser at utvikling i våre virksomheter skjer best ved samarbeid hvor kompetanse og penger samordnes. På denne måten har vi maktet å holde i gang den norske seminarutdanningen, samt utvikle en kommende bachelorutdanning i Antroposofisk Sosialpedagogikk fra 2011 i samarbeid med Rudolf Steiner Høyskolen i Oslo. Andre tiltak i regi av forbundet har vært Verdi-Mål-Handlingsgrunnlag etter Felleskapssmodellen, opprinnelig utviklet av Marjatta og Ejvind Nilsen Konsulting. Modellen er utgangspunktet for organisasjonsstrukturen til blant annet Helgeseter, og prinsippene for vår interne samhandling (personalpolitikk).

Når bachelorutdanningen er etablert, vil forbundet trolig reorganiseres til å bli et rent serviceapparat, men hvordan dette vil skje er ikke avklart. Per i dag står medlemsvirksomhetene i en mer og mer lik virkelighet, og behovet er stort for et felles sekretariat med kompetanse på det viktigste lovverket, kontaktpersoner mot embetsverk og politikere, mediehandtering, utviklingsutvikling, samt være

fødselshjelper ved etablering av nye helsepedagogiske og sosialterapeutiske initiativ. Derfor har styret fokusert mye på informasjon til virksomhetene siste årene for å enes om felles fremtidsvisjoner, slik at disse kan realiseres selv i et relativt lite norsk fagmiljø. Den kommende bachelorutdanningen er et resultat av felles målsetting, og viser at miljøet klarer å realisere også store prosjekter.

Kontakt:

Geir Legreid eller Petter Holm.
Postadresse: Norsk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi
Fosswinckelsgt 18, 5007 Bergen.
Geir Legreid mobil: 40828444, e-post: geir@helgeseter.no
Petter Holm kontor: 55315010.

Medlemmer:

- Helgeseter, Bergen
- Rostadheimen, Bergen
- Verdandi Stiftelse, Bergen
- Granly, Toten
- Grobunn, Hedemarken
- Helsepedagogisk Steinerskole, Oslo
- Helsepedagogisk Steinerskole på Skjold, Bergen
- Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken
- Camphill Landsbystiftelsen i Norge

Camphill Rotvoll

Camphill Rotvoll ligger landlig til ved fjorden i Trondheim kommune og består av Kristoffer-tunet levefellesskap og Rotvoll verksteder og gartneri. Vi tar imot mennesker som trenger spesiell omsorg i levefellesskap og/eller de som bare trenger et vernet arbeid eller dagtilbud.

Hendvendelse:
Hans Collins vei 5, 7053 Ranheim
Telefon: 73 82 68 50
Telefaks: 73 82 68 51
E-post: velkommen@camphill-rotvoll.no
applications@camphill-rotvoll.no (søknad)

Foto: Borgny Berglund

Granly

På Mjøsas vestsida, 15 km sør for Gjøvik, ligger Granly Stiftelse i tettbebyggelsen Kapp. Her bor 26 voksne personer med utviklingshemning i 5 boliger og en hybelleilighet spredt på et parklignende område. Aktivitetene er hovedsaklig sentrert rundt håndverk og kunst.

Hendvendelse:
Granly Stiftelse, 2849 Kapp
Telefon: 61 14 36 60
Telefaks: 61 14 36 61
E-post: granly@granly-stiftelse.no
www.granly-stiftelse.no

Arkivfoto

Stiftelsen Grobunn

Vi tilbyr i samarbeid med Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken et tilrettelagt landsdekkende v.g. opplæringstilbud på Frenning Vestre i Stange. Grobunn tilbyr et ungdomsbofellesskap i skoleuken og to helger i måneden, og et tilbud inntil tre år etter videregående skole.

Hendvendelse:
Grobunn Stiftelse
Frenningvn. 102, 2344 Ilseng
Telefon: 48 16 05 41
E-mail adr. grobunn@msn.com
www.grobunn.no

Foto: Jan Bang

Helgeseter

Stedet åpnet i 1954, og i dag bor det 29 voksne med spesielle behov på Helgeseter, som tilbyr dem bolig, pleie, terapi, medisin, arbeid, kultur og fritid. Det er 6 bofellesskap, terapiavdeling, kulturgruppe og gårdsdrift, men ingen fastboende medarbeidere.

Hendvendelse:
Øvre Sædalsvei, 5099 BERGEN
Administrasjon: geir@helgeseter.no
Telefon: 55 27 38 99
www.helgeseter.org

Foto: Frode Holleland

Hogganvik – en Camphill Landsby

Hogganvik Landsby ligger i et typisk Vestlandsk landskap ved Vindafjorden i Ryfylke. Landsbyen har utsikt mot fjorder og fjell. Gården, gartneriet, ysteriet, skogsdriften og et lite snekkerverksted gir arbeid til de fleste. 35-40 mennesker bor i Hogganvik Landsby.

Hendvendelse:
Hogganvik Landsby, 5583 Vikedal
Tlf: 52 76 01 11 (Mandag-fredag 9-12)
Faks: 52 76 04 08,
E-post: hogganvik@camphill.no
www.camphill.no/Hogganvik/

Foto: Borgny Berglund

Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken

Ved Steinerskolen på Hedemarken har vi en helsepedagogisk skole for psykisk funksjonshemmede elever. En skole i skolen. Vi har også en avdeling for noen av våre videregående elever på Stiftelsen Grobunn i Romedal, et skole- og botilbud for 8-10 elever.

Hendvendelse:
Postboks 100, 2312 Ottestad
Besøksadr: Sandvikavegen 11, 2312 Ottestad
Telefon: 62 58 89 04 • Telefaks: 62 58 89 09
E- post: hps.hedemarken@steinerskolen.no
www.hedemarken.stainerskolen.no

Helsepedagogisk Rudolf Steinerskole i Oslo

Skolen gir et tilbud for elever med spesielle behov i grunn- og videregående skole. Høsten 2009 flyttet skolen inn i nybygget hus på Ljabru. Undervisningen bygges på Steinerskolens læreplan, tilrettelagt i forhold til elevenes behov og forutsetninger.

Hendvendelse:
Ljabrubakken 50 , 1165 OSLO
Telefon: 22 62 98 90
Telefaks: 22 62 98 91
E-post: hrso@steinerskolen.no
www.hrso.stainerskolen.no

Foto: Jan Bang

Helsepedagogisk Steinerskole på Skjold

Skolen ble etablert i 1989 og har i dag 53 elever i alderen 11 til 19 år.

Hendvendelse:
Harald Skjoldsvei 32, 5236 RÅDAL
Telefon: 55 11 23 80
Telefaks: 55 11 23 81
E-post: skjold@steinerskolen.no

Jøssåsen – en Camphill Landsby

Jøssåsen ligger i Malvik kommune i Sør-Trøndelag. Her bor det ca 50 mennesker, i tillegg kommer 10 - 12 stk på dagtid som tar del i arbeidet. Foruten gårdsdriften har landsbyen kulturhus, veveri, bokbinderi, keramikkverksted, snekkerverksted og vedgruppe.

Henvendelse:
Jøssåsen Landsby
7550 Hommelvik
Telefon/faks: 73 97 12 22 (Man-fredag 9-13)
E-post: office@jossasen.no (kontoret)
application@jossasen.no (søknad)

Foto: Borgny Berglund

Solborg – en Camphill Landsby

Solborg ligger i Buskerud mellom Hønefoss og Jevnaker, med vakkert utsyn mot Norefjell vestover og grensende mot Nordmarka østover. Med smått og stort bor det omtrent 50 mennesker her. Landsbyen har gård, gartneri, urteverksted, veveri, bakeri og en skogsgruppe.

Henvendelse:
Solborg, 3520 Jevnaker
Tlf: (man-fre 9-12) +47 32 13 24 80
Faks: +47 32 13 20 20
E-post: solborg@camphill.no

Foto: Borgny Berglund

Rostadheimen Bofellesskap

Rostadheimen ligger i vakre omgivelser på Garnes rett utenfor Bergen. Her bor det åtte personer i forskjellig alder. Stedet har også et dagtilbud for seks av beboerne.

Henvendelse:
Rostadheimen Bofellesskap
Garnesveien 166, 5264 GARNES
Telefon: 55 53 78 80 • Mobil: 93 87 49 49
E-post: post@rostadheimen.no
www.rostadheimen.no

Foto: Borgny Berglund

Vallersund Gård og Framskolen (Camphill)

Vallersund Gård ligger på Fosenhalvøya. Her bor ca 50 mennesker og det drives gårdsbruk, bakeri, veveri, gartneri, urteverksted og butikk. Vi tar imot voksne rusmiddelskadede. Framskolen er et toårig lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og yrkeslivet.

Henvendelse:
Vallersund Gård, 7167 Vallersund
Telefon: 72 52 70 80 (mandag-fredag 9-12)
Telefaks: 72 52 70 99
E-post: vallersund-gaard@camphill.no

Foto: Dag Balavone

Verdandi Naboskap

Med utsikt til Sørfjorden i Arna ligger et lite Naboskap integrert i byggefeltet. Her bor det 8 mennesker som alle har sitt arbeid i Bergensområdet. Naboskapet ble bygget i 1985 og har en tilknytning til Rostadheimen som ligger 10 minutter unna.

Henvendelse:
Stiftelsen Verdandi
Vestliveien 69, 5264 Garnes
Telefon: 55 24 30 10 / 90 28 37 67
E-post: d-terjos@frisurf.no

Foto: Jan Bang

Vidaråsen – en Camphill Landsby

Vidaråsen, med ca 120 beboere, ligger i Andebu i Vestfold. Det drives gård, gartneri, meieri, toveverksted, snekkerverksted, veveri, urteverksted og en butikk. Vi holder konserter, teaterforestillinger, foredrag og allmøter, og har også et terapihus for mennesker som trenger ekstra pleie.

Henvendelse:
Vidaråsen Landsby
3158 Andebu
Telefon: 33 44 41 00 (mandag-fredag 9-15)
Telefaks: 33 44 40 01
E-post: office@vidaraasen.no

Foto: Borgny Berglund

Det er 1000
steinerskoler
i verden -
33 av dem ligger
i Norge

Det er 1500
steinerbarnehager
i verden -
46 av dem ligger
i Norge

ALLE
trenger
flere gode, glade,
velutdannede,
inspirerende
lærere

Det er **MANGE**
høyskoler i Norge

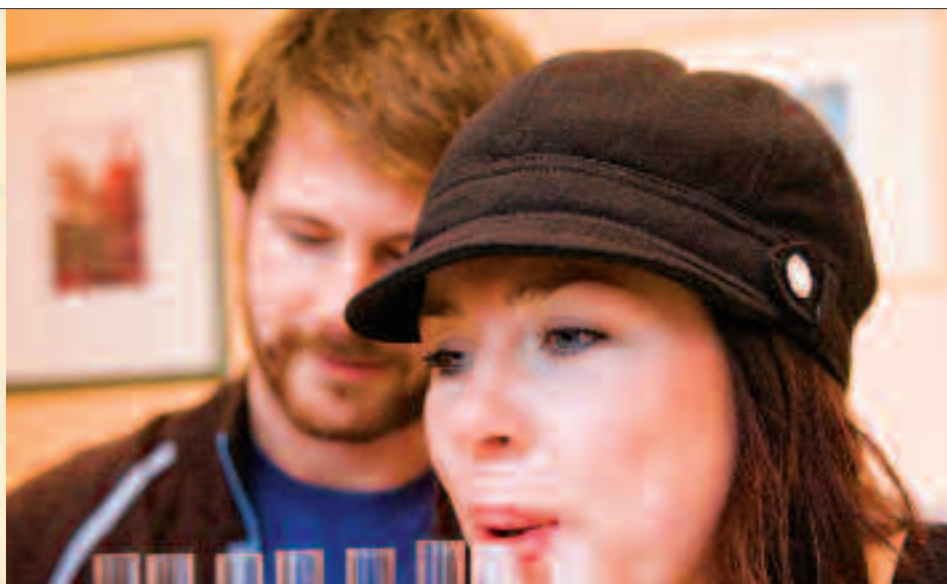
- bare **ÉN** av dem
utdanner steinerpedagoger:

www.rshoyskolen.no

Rudolf Steinerhøyskolen i Oslo

Lærer- og førskolelærerutdanning
med bachelorgrad i steinerpedagogikk

Studieår i Billedkunstoffag Mastergrad i steinerpedagogikk

Veiledning innen biologisk-dynamisk jord- og hagebruk

Har du spørsmål om biologisk-dynamisk jord- og hagebruk kan du henvende deg til disse veilederne:

Driftsplanlegging, vekstskifteplaner, økonomi

Bonde og landbruksøkonom **Jens Niebuhr**

Vestbygdvegen 400, 2312 Ottestad Tlf. 62 58 61 11 / 977 20 238 E-post niebuhr@frisurf.no

Framstilling og bruk av preparater, grønnsaksdyrking og husdyrbruk

Bonde og lærer **Eric Brinkhof**

Foldsæbakkane, Haugsgrend, 3870 Fyresdal Tlf. 35 04 13 55 / 911 15 519 E-post brinkhof@start.no

Kompostering, bruk av preparater, grønnsaks- og fruktdyrking

Gartner og lærer **Nathanael Mead**

Sogn Jord og Hagebruksskule, 5741 Aurland Tlf. 57 63 26 50 / 995 59 981 E-post natha-m@online.no

Frukt og eple dyrking

Bonde og fruktdyrker **Olav Jønsi**

Hjuksebo, Rute 20/23, 3683 Notodden Tlf. 35 95 73 08 / 480 77 919 E-post olav.jonsi@tele2.no

Korn dyrking inkl. dyrking av spelt, svedjæreg, enkorn, landhvetesorter osv.

Bonde **Johan Swärd**

Aschimlinna 213, 2760 Brandbu Tlf. 61 35 55 43 / 902 09 891 E-post ksward@online.no

Urte dyrking

Bonde **Ola Aukrust**

Nordigard Aukrust, 2686 Lom Tlf. 61 21 12 15 Faks 61 21 19 34 E-post aukr@online.no

Grønnsaks og hagebruksfrø

Bonde **Kerstin Pålsson**

Burholtveien, 1940 Bjørkelangen Tlf. 410 19 641 E-post kerpaa@hotmail.com

Hagebruk

Forsker **Berit Swensen**

Herumveien 33, 1430 Ås Tlf. 64 94 49 09 / 977 10 495 E-post bswe@online.no

biologisk
dynamisk
forening

www.biodynamisk.no

Årsabonnement 4 hefter i året

kr **250,-**

TIDSSKRIFT FOR JORDBRUK OG ERNÆRING NATUR OG KULTUR

Utgiv av Biologisk-dynamisk Forening

HERBA

HERBA c/o Biologisk-dynamisk Forening, Skonhovedveien 149, 2822 Bybrua
TELEFON 61 18 44 50 + TELEFAKS 61 18 44 51 + E-POST herba@biodynamisk.no
<http://herba.biodynamisk.no>

Bortenfor anstalt og ensomhet

Kan Camphill-landsbyene være noe for deg?

Camphill-landsbyene er integrerte levefellesskap der mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med gode hjelpere i en levende og aktiv landsby.

I arbeidstiden er alle sysselsatt med landsbyens mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker. Arbeidet gir livsnære erfaringer og dekker reelle behov i landsbyen. Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø.

I landsbyene pleies det et variert kulturliv med teateroppførelser, sang, musikk, høytidsfeiringer og utflukter.

For deg med spesielle behov gir landsbyen en trygg hverdag sammen med likesinnede. Her får du utvikle dine evner og muligheter gjennom daglig

arbeidstrening og opplæring, og i det sosiale og kulturelle liv.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt en treårig yrkesveiledende utdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill er landsdekkende og eies av Camphill landsbystiftelse som driver 6 landsbyer i Norge; 3 i Trøndelag, 1 på Vestlandet og 2 på Østlandet.

Er du interessert? Ta kontakt:

Camphill landsbystiftelse

v/Bokverkstedet,
Reidar Jensensgate 10,
7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: landsbystiftelsen@camphill.no

www.camphill.no

Cogito – Forum for kunst, filosofi, litteratur og samtid

Tidsskriftet Cogito vil være et møtested for spirituelt og skapende arbeide. Rudolf Steiners frihetsfilosofi og erkjennelsesvei er en inspirasjonskilde.

Temaene vi tar opp kommer til syne gjennom fordypende artikler, intervjuer, diktning og gjendiktning.

Utkommer to ganger i året

Bestillinger sendes til:

Axel Bojer
Lillerudveien 175
1454 Fagerstrand
post@forumcogito.no
www.forumcogito.no

90,- for nummer 20 (+ porto)
50,- for eldre numre (+ porto)
180,- for ett års abonnement

ABONNER PÅ ØKOLOGISK LANDBRUK!

Fagbladet Økologisk Landbruk inneheld fagartiklar om praktisk økologisk jord- og hagebruk frå inn- og utland. Rådgivarar i Norsk Landbruksrådgiving frå heile landet skriv artiklane. I tillegg publiserer fleire forskarar artiklar i bladet. Dette gjer at du får ta del i den nyaste kunnskapen innan økologisk landbruk. Bladet kjem ut med 4 nummer i året.

Les meir om oss på <http://okologisk.lfr.no>

Ja takk!

- Eg vil abonnere på Økologisk Landbruk for 350 kr.
- Eg vil gjerne ha eit gratis prøvenummer
- Eg vil gjerne gje eit gaveabonnement til

Namn:

Adresse:

Sendast til: Økologisk Landbruk BA
2686 Lem

E-post: okologisk.landbruk@lfr.no
SMS: 954 06 419

Peer

Nordisk festivaluke

Gålåvatnet i Gudbrandsdalen
tirsdag 16. til søndag 21. august 2011

for alle

Vi inviterer alle som lever med sine egne eller andres funksjons-
hindringer til **festivaluka «Peer for alle»** ved Gålåvatnet i
Gudbrandsdalen fra tirsdag 16. til søndag 21. august 2011.

Vil du være med å spille scener fra Peer Gynt på friluftsscenen?
Har du teater eller musikk du vil vise fram for andre? Liker du å
lage kostymer? Er du glad i å synges? Festivaluka på Gålå gir alle
som ønsker det muligheten til å uttrykke seg på *sin* måte.

Mennesker fra inn- og utland vil være samlet på Gålå denne
uka som avsluttes med **festivalforestillingen «Peer for alle»**
på friluftsscenen lørdag 20. august kl. 17.00.

Velkommen til festivaluka 2011

**«Hvor er jeg som meg selv,
den hele, den sanne?»** Fra Peer Gynt av Henrik Ibsen

Sommerfestival 2011

BO & SPISE: Alle festivaldeltakere som vil være med på hele
festivalen, innlosjeres i 4-8 manns hytter på Gålå. Frokost,
middag og kveldsmat er inkludert i festivalprisen og spises i
hyttene og i det store festivalteltet. For andre anbefales hotell
og hytter i området.

PRIS: Kursavgift NOK 4.500,- pr. person inkl. kost og losji.
NOK 450,- for Dagpass; aktiviteter, middag, kveldsmat.

DIREKTE PÅMELDING: www.nordisk.allkunstverk.com

PÅMELDING VANLIG POST:
Nordisk Allkunstverk – Peer for alle 2011, Camphill Rotvoll,
Hans Collinsv. 5, N-7053 Ranheim

SOMMERFESTIVAL: For unge og voksne fra hele Norden som vil
være med på en annerledes og innholdsrik sommerfestival.

FESTIVAL MED PEER GYNT: Henrik Ibsens skuespill, Peer Gynt,
deles opp til ulike aktører på forhånd som øver inn sin del før
festivalen. Under festivaluka blir stykkets deler satt sammen,
og vi avslutter festivalens siste dag med en storslått forestilling!

SCENEN er åpen for deg og din gruppe. Festivalområdet tilbyr
også en liten scene som du og din gruppe kan spille på.

FOR ALLE: Festivalen gir et bredt spekter av aktiviteter i og
omkring drama, i tillegg til dans, musikk, sang og turer i den
flotte fjellnaturen. De som ikke er tilknyttet noen gruppe, er
velkommen til å være med som fri deltaker eller publikum.

Ulleberg Wold

INFORMASJON: Dag Balavoine, tlf 72 52 70 87 / 99 60 88 10
eller skriv til nordisk.allkunstverk@camphill.no

INNBETALING: Cultura Bank, konto 1254.05.50148.

GAVER: Vi er takknemlig for pengegaver til prosjektet.
Gaver overføres til konto 1254.05.50148.

PÅMELDINGS- OG BETALINGSFRIST: 15. mars 2011

Peer for alle 2011 arrangeres av Nordisk forbund for helse-
pedagogikk og sosialterapi, i samarbeid med Dissimilis, Norsk
forbund for utviklingshemmede, Peer Gynt AS, Norsk forbund
for helsepedagogikk og sosialterapi og SOR.

B – Økonomi

Returadresse:

Landsbyliv,
Solborgveien 21,
3520 JEVNAKER

HELSEPEDAGOGISK NORGESKALENDER 2010/2011

OKTOBER

Tirsdag 12. – onsdag 13.

Camphill Landsbystiftelse Lederforum om økonomi.

Fredag 15. – lørdag 16.

Biologisk-dynamisk Forening Seminar om jordbrukets fremtid – Oslo.

Onsdag 20. – lørdag 23.

Nordisk Forbund for Helsepedagogikk høstmøte – Vidaråsen.

NOVEMBER

Fredag 12. – søndag 14.

Camphill Landsbystiftelse Representantskapsmøte – Vidaråsen.

Torsdag 25.

Camphill Landsbystiftelse Hovedstyremøte – Oslo.

2011

MAI

Fredag 27. – søndag 29.

Camphill Landsbystiftelse Representantskapsmøte – Solborg.

AUGUST

Tirsdag 16. – søndag 21.

Peer for alle. Internasjonal festivaluke på Gålå i Gudbrandsdalen.

For oppdatering og endringer ta kontakt med:

JAN BANG: Epost: janbang@camphill.no • Tlf.: + 47 481 29 653

Bli abonnent på Landsbyliv!

Bli kjent med landsbylivet og få tilsendt bladet for kun kr. 350,- pr. år

FOR BESTILLING: E-post: landsbyliv@camphill.no eller telefon 481 29 653